

Klasa: 022-03/13-14/11
Urbroj: 50301-05/20-13-2

Zagreb, 9. svibnja 2013.

PREDSJEDNIKU HRVATSKOGA SABORA

Predmet: Prijedlog strategije razvoja poduzetništva Republike Hrvatske 2013. – 2020.

Na temelju članka 129. stavka 2. Poslovnika Hrvatskoga sabora, Vlada Republike Hrvatske podnosi Prijedlog strategije razvoja poduzetništva Republike Hrvatske 2013. – 2020.

Za svoje predstavnike, koji će u njezino ime sudjelovati u radu Hrvatskoga sabora i njegovih radnih tijela, Vlada je odredila Gordana Marasa, ministra poduzetništva i obrta, Dražena Prosa, zamjenika ministra poduzetništva i obrta, te Stjepana Koraja, Zdenku Lončar i Dijanu Bezjak, pomoćnike ministra poduzetništva i obrta.

PREDSJEDNIK

Zoran Milanović

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

**PRIJEDLOG STRATEGIJE RAZVOJA PODUZETNIŠTVA
REPUBLIKE HRVATSKE 2013. – 2020.**

Zagreb, svibanj 2013.

PRIJEDLOG STRATEGIJE RAZVOJA PODUZETNIŠTVA REPUBLIKE HRVATSKE 2013. – 2020.

SAŽETAK

Strategija razvoja poduzetništva Republike Hrvatske 2013.-2020. donosi se u skladu s Ekonomskim programom Republike Hrvatske 2013. s ciljem jačanja poduzetničkog potencijala i unapređenja kulture poduzetništva. Poduzetništvo i gospodarstvo, kako Republike Hrvatske tako i Europske unije, će dugoročno napredovati samo ako veliki broj hrvatskih građana prepozna poduzetništvo kao atraktivnu opciju.

Ostvarivanje ciljeva Strategije doprinjet će realizaciji vizije maloga gospodarstva koja se želi ostvariti u budućnosti, a koja se može opisati kao: „konkurentno i ravnomjerno razvijeno malo gospodarstvo Hrvatske, koje se temelji na rastućem broju uspješnih poslovnih subjekata, kontinuiranom povećanju izvoza, visokom stupnju inovacija, kvalitetno obrazovanom, fleksibilnom menadžmentu, inovativnom proizvodnom procesu, povoljnom poslovnom okruženju i olakšanom pristupu financijskim i ostalim instrumentima kako bi se održale povoljne stope rasta te dostigli najviši EU standardi“.

Ovo je prva nacionalna Strategija razvoja poduzetništva koja se izrađuje u doba kad se malo gospodarstvo¹ treba usmjeriti na rast BDP-a po stanovniku, u doba kad vlade diljem svijeta uvode mjere štednje radi kontrole deficita javnih financija i odgovora na globalnu financijsku krizu. Teško makroekonomsko okruženje utjecalo je na sektor maloga gospodarstva u Hrvatskoj, smanjujući broj postojećih poduzeća kao posljedicu zatvaranja malih poduzeća zbog pada prodaje i narudžbi. Zbog toga se još više ističe potreba za strateškim pristupom razvoju ovog sektora kojim se nastoji unaprijediti njegova konkurentnost.

Sektor maloga gospodarstva u Hrvatskoj potpuno je usklađen s istim sektorom u EU-27. Međutim, gustoća malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj iznosi samo 70% gustoće u EU. Hrvatska još nije uspjela dostići stopu rasta maloga gospodarstva koja bi se mogla usporediti s onom u EU te ima višu stopu zatvaranja poduzeća.

Nešto više od polovine subjekata maloga gospodarstva posluje u sklopu uslužnog sektora. Međutim, za zemlju s malim domaćim tržištem nužno je istaknuti važnost prerađivačke industrije, koja je glavni izvor izvoza. Treba se usmjeriti na povećanje izvoza kako bi se smanjio postojeći deficit trgovinske bilance u sektoru maloga gospodarstva u Hrvatskoj.

Analiza je pokazala vrlo nisku razinu ulaganja hrvatskih subjekata maloga gospodarstva u istraživanje i razvoj te kako se samo jedna trećina subjekata malog gospodarstva bavi inovacijama. To se Strategijom želi poboljšati, s obzirom da se na globalnom tržištu pridaje važnost visokotehnološkim proizvodima visoke dodane vrijednosti i znanjem intenzivnim djelatnostima².

S obzirom na zaposlene u malom gospodarstvu, Hrvatska ima mnogo viši postotak osoba koje se nakon završenoga srednjoškolskog obrazovanja prestaju školovati (u visokoškolskom obrazovanju) nego većina zemalja članica EU, a postotak studenata koji stječu doktorski stupanj niži je od prosjeka EU. Udio zaposlenih koji sudjeluju u izobrazbi te razina zapošljivosti inženjera i znanstvenika u hrvatskim poduzećima vrlo su niski. Podaci pokazuju kako poduzetnici nemaju dovoljnu razinu obrazovanja i stručnih sposobnosti te je upravama poduzeća teško pronaći rješenja za uočene nedostatke.

U Hrvatskoj postoji negativno stajalište prema samozapošljavanju. Iako je 54% onih koji ga smatraju poželjnim, 80% ne vjeruje da je ono izvedivo. Nedovoljan je broj osoba u Hrvatskoj koje su pohađale edukaciju o otvaranju novog poduzeća (*start-up*) za razliku od onih u EU. Iako je edukacija posebno važna, na odluku o pokretanju poslovanja utječu svi čimbenici okruženja. Stoga je potrebno unaprijediti

¹ Malo gospodarstvo, u skladu sa Zakonom o poticanju razvoja malog gospodarstva (NN 29/02, NN 63/07, NN 53/12), obuhvaća mikro, male i srednje gospodarske subjekte (obrte, trgovačka društva i zadruge).

² *Knowledge based activities* – smatra se da su to one djelatnosti čiji je output/proizvod/usluga nastao na osnovi intenzivnih znanja.

okruženje u kojem se nalazi malo gospodarstvo. Hrvatska je na 84. mjestu od 185 zemalja prema izvješću Svjetske banke „Doing Business“ za 2013. godinu. Najveća opterećenja za malo gospodarstvo proizlaze iz naplate duga u stečajnom postupku (zakašnjela plaćanja), prijenosa i registriranja imovine te rješavanja trgovačkih sporova pravnim putem. Na svim tim područjima potrebno je pojednostaviti postupke te skratiti potrebno vrijeme i sniziti troškove.

Svi mali i srednji poduzetnici, a osobito oni koji tek otvaraju poduzeće (poduzetnici početnici), imaju teškoća u dobivanju financijskih sredstava u ranim fazama svojega životnog ciklusa jer nema dovoljne ponude mikro kredita. Financijski sustav tek se treba razviti da bi osigurao sveobuhvatan portfelj proizvoda, a nema ni dovoljno rizičnoga i temeljnog/vlasničkoga kapitala.

Subjekti maloga gospodarstva surađuju uglavnom putem razvoja klastera, međutim potrebno je učiniti mnogo više da se razviju opskrbeni i vrijednosni lanci te uspostave jači odnosi između privatnog sektora, visokoškolskih ustanova i javnih istraživačkih organizacija.

Ulazak novih poduzeća u Hrvatsku kroz FDI može biti poticajan za domaće subjekte maloga gospodarstva jer se otvaraju nove mogućnosti, no razina FDI znatno se snizila zbog globalne gospodarske krize te će biti potreban proaktivan pristup VRH kako bi Hrvatska mogla profitirati od ponovnog dolaska investitora.

Hrvatska ima poduzetničke potporne institucije za pružanje potpore poduzetnicima koje nisu ravnomjerno geografski rasprostranjene, a istodobno su neravnomjerno raspoređene djelatnosti maloga gospodarstva. Ta će prostorna neusklađenost kočiti regionalni razvoj sve dok se to ne poboljša. Uz to, pokazalo se da poduzetnici i uprave u malim i srednjim poduzećima imaju određene zahtjeve koje institucije za pružanje potpore trenutačno ne ispunjavaju.

Hrvatska ima i vrlo dobro razvijene instrumente javnih politika u obliku programa za dodjelu nepovratnih sredstava, programa kreditnih jamstava, subvencija kamatnih stopa i fondova gospodarske suradnje. Primjerice, MINPO ima rezervirana financijska sredstva u godišnjem proračunu za 2013. u iznosu od 730 milijuna kuna kao potporu ovom sektoru, međutim, i ostala tijela u čijoj su nadležnosti subjekti maloga gospodarstva rezerviraju u proračunu godišnja financijska sredstva za njihov razvoj. Politika za malo gospodarstvo nije se dostatno vrednovala, bilo na osnovi *ex-ante* (prethodne), bilo na osnovi *ex-post* (naknadne) evaluacije i to se mora promijeniti.

Strategija razvoja poduzetništva 2013. – 2020. godine izravan je odgovor na kratki prikaz uvjeta s općim ciljem ***povećanja konkurentnosti maloga gospodarstva u Hrvatskoj.***

Realizacija općeg cilja bit će potpomognuta mjerama koje će se odnositi na pet strateških ciljeva:

1. POBOLJŠANJE EKONOMSKE USPJEŠNOSTI

Unapređenje ekonomske uspješnosti maloga gospodarstva u sektorima proizvođačkih i uslužnih djelatnosti većim ulaganjem u R&D, višim stupnjem inovacija, rastom izvoza te daljnjim razvojem poslovnih mreža i povezanosti.

2. POBOLJŠAN PRISTUP FINANCIRANJU

Razvijanje raznih financijskih mogućnosti za subjekte maloga gospodarstva i uklanjanje financijskog jaza za malo gospodarstvo.

3. PROMOCIJA PODUZETNIŠTVA

Pružanje potpore osnivanju novih poduzeća, rast broja aktivnih poduzeća i jačanje institucija koje pružaju potporu poduzetnicima kako bi se na taj način pridonijelo ravnomjernijem i uravnoteženom razvoju hrvatskih regija.

4. POBOLJŠANJE PODUZETNIČKIH VJEŠTINA

Pružanje potpore većem razvoju subjekata maloga gospodarstva jačanjem njihove uprave, uvođenjem i djelovanjem većeg broja visokokvalificiranih zaposlenika te podupiranjem cjeloživotnog učenja zaposlenih u subjektima maloga gospodarstva.

5. POBOLJŠANO POSLOVNO OKRUŽENJE

Nadgradnja ostvarenog napretka uklanjanjem preostalih administrativnih opterećenja i olakšavanjem poslovanja u Hrvatskoj.

Radi praćenja i vrednovanja Strategije, za svaki strateški cilj dani su primjeri indikativnih mjera te su predloženi pokazatelji. Na kraju Strategije daje se prikaz organizacije provedbe i upravljanja Strategijom s vremenskim rasporedom praćenja i vrednovanja Strategije.

KRATICE

ARR RH	Agencija za regionalni razvoj Republike Hrvatske
BDP	Bruto domaći proizvod
CEPOR	Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva
DZS	Državni zavod za statistiku
EIF	Europski investicijski fond
EUROSTAT	Statistički ured Europske unije
FDI	Izravna strana ulaganja
FINA	Financijska agencija
GCI	Indeks globalne konkurentnosti
GCR	Izješće o globalnoj konkurentnosti (Global CompetitivenessReport)
GEM	Global Entrepreneurship Monitor (međunarodni projekt istraživanja i praćenja poduzetništva)
GERD	% bruto domaće potrošnje za istraživanje i razvoj
HAMAG INVEST	Hrvatska agencija za malo gospodarstvo i investicije
HBOR	Hrvatska banka za obnovu i razvitak
HGK	Hrvatska gospodarska komora
HOK	Hrvatska obrtnička komora
HRK	Hrvatska kuna
HSZ	Hrvatski savez zadruga
HUP	Hrvatska udruga poslodavaca
IAENL	Poboljšanje administrativne učinkovitosti na nacionalnoj razini
IPP	Izješće o praćenju provedbe
IV	Izješće o vrednovanju
JIO	Javna istraživačka organizacija
JPD	Javno-privatni dijalog
MINPO	Ministarstvo poduzetništva i obrta
NACE	Nomenclature des Activités Economiques dans la Communauté Européenne (Statistička klasifikacija gospodarskih djelatnosti Europske zajednice)
NFPE	Nefinancijska poslovna ekonomija
NKD	Nacionalna klasifikacija djelatnosti
NO	Nadzorni odbor
NUTS	Nomenklatura teritorijalnih statističkih jedinica
OP	Operativni program
P&V	Praćenje i vrednovanje
Poduzetnički impuls	Godišnji program poticanja poduzetništva i obrta koji provodi MINPO
PPI	Poduzetničke potporne institucije
R&D	Istraživanje i razvoj
SBA	(EU) Akt o malom gospodarstvu
SBA Fact Sheet	Izješće o provedbi EU Akta o malom gospodarstvu
SEECEL	Regionalni centar za razvoj poduzetničkih kompetencija zemalja jugoistočne Europe

SF	Strukturni fondovi
SWOT	Snage, slabosti, prilike i prijetnje
TEA	Indeks poduzetničke aktivnosti
VRH	Vlada Republike Hrvatske
VŠU	Visokoškolske ustanove
WEF	Svjetski gospodarski forum

1.0 UVOD

1.1 Gospodarsko okruženje u Hrvatskoj

Nakon razdoblja stabilna gospodarskog rasta hrvatsko gospodarstvo počelo je usporavati 2008., prije ulaska u razdoblje opadanja od 2009. do 2012., s prognozom slabog rasta od +0,3% za 2013. godinu.³ Ukupna zaposlenost doživjela je vrhunac od 1635 milijuna zaposlenih u 2008., nakon čega gospodarstvo postojano gubi radna mjesta pa se do siječnja 2013. zaposlenost smanjila na 1337 milijuna.⁴ Sektor maloga gospodarstva u Hrvatskoj pada s obzirom na broj poduzeća u zadnjih deset godina, a najnoviji rast broja obrtnika nije uspio nadoknaditi zatvaranja poduzeća u protekle četiri godine.

Politika maloga gospodarstva u Hrvatskoj nije se mnogo mijenjala proteklih deset godina i nije se previše razmišljalo o pravdanju instrumenata na kojima se ta politika temelji. Nije se provodila cjelovita procjena utjecaja instrumenata politike maloga gospodarstva niti se vrednovala učinkovitost pojedinih političkih instrumenata.

Hrvatska je na 84. mjestu (od 185 zemalja prema izvješću Svjetske banke „Doing Business“), na 81. mjestu (od 144 zemlje prema „Indeksu globalne konkurentnosti“ Svjetskoga gospodarskog foruma) te se ubraja u gospodarstva koja se temelje na učinkovitosti (srednji stup) prema izvješću projekta GEM.

To je zahtjevna situacija za malo gospodarstvo u Hrvatskoj početkom 2013. godine. Provedbom ove Strategije MINPO će nastojati povećati konkurentnost subjekata maloga gospodarstva kako bi se poduzeća bolje pozicionirala na tržištu i stvorila nove mogućnosti zapošljavanja i/ili da nastoje izdržati pritisak smanjivanja broja zaposlenih dok se ne premosti gospodarska kriza.

1.2 Institucionalna potpora malom gospodarstvu u Hrvatskoj

Na razini VRH, MINPO je odgovorno za malo gospodarstvo u smislu osiguravanja odgovarajućega zakonodavnog okvira te oblikovanja politika radi pružanja potpore ovom sektoru. U nadležnosti MINPO-a je HAMAG INVEST, agencija odgovorna za provedbu politika te investicije u malo gospodarstvo.

Uz MINPO te HAMAG INVEST, mnogo je drugih resornih ministarstava te tijela poduzetničkih potpornih institucija čije aktivnosti utječu na poslovanje subjekata maloga gospodarstva, a među njima su primjerice Ministarstvo gospodarstva (industrijska politika i sektorska potpora), Ministarstvo turizma (mali i srednji poduzetnici u turizmu) i BICRO (potpora inovacijama). Tijela i pravne osobe s javnim ovlastima, kao što su Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora te druge institucije, poput Hrvatske udruge poslodavaca, Hrvatskog saveza zadruga, Hrvatske banke za obnovu i razvitak, također pružaju potporu subjektima maloga gospodarstva.

Na lokalnoj i regionalnoj razini osnovane su poduzetničke potporne institucije, a mnoge od njih sufinancirala je lokalna i regionalna samouprava, VRH (MINPO i prethodno Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva) te Europska unija. Te su institucije regionalne razvojne agencije, poduzetnički centri, poduzetnički inkubatori i tehnološki parkovi.

³ DZS, prosinac 2012.

⁴ DZS, siječanj 2013.

U 2010. godini provedena je analiza⁵ koja je pokazala da postoji 88 poduzetničkih potpornih institucija (PPI) u Hrvatskoj, među kojima je 21 regionalna razvojna agencija, 10 lokalnih razvojnih agencija, 16 poduzetničkih inkubatora, šest tehnoloških parkova i 35 poduzetničkih centara.

U tim je institucijama zaposleno oko 700 ljudi (35% u razvojnim agencijama, 31% u poduzetničkim centrima, 22% u poduzetničkim inkubatorima i 12% u tehnološkim parkovima). Kad je riječ o raspoloživosti prostorom, poduzetnički inkubatori i tehnološki parkovi raspolažu sa 110.078 četvornih metara, od čega je 84% u inkubatorima, a ostalih 16% u tehnološkim parkovima. U tehnološkim parkovima smještena su 124 poduzeća, koja unajmljuju prostor i koja imaju 609 zaposlenika (u prosjeku 4,9 zaposlenika po poduzeću), dok su ti podaci, kad su posrijedi inkubatori, 372 poduzeća i 1296 zaposlenika (u prosjeku 3,5 zaposlenika po poduzeću).

Poduzetničke potporne institucije pružaju potporu poduzetnicima općim savjetima, izobrazbom, potporom novim poduzećima koja uvode novu tehnologiju, pomaganjem pri ispunjavanju projektnih prijava te osiguravanjem lokacija za industrijski razvoj s cjelovitom infrastrukturom.

Ocjenivanjem ovih institucija utvrđeno je sljedeće:

- postoji potreba za razvijanjem te osiguravanjem odgovarajućih proizvoda i usluga poduzećima ovisno o njihovu položaju u fazi rasta;
- institucijama je teško zadovoljiti potražnju poduzetnika i uprave za određenim uslugama kao što su upravljanje kvalitetom, marketinški planovi, procjena investicija i projekata, prava na intelektualno vlasništvo, potpora razvoju klastera i proizvoda;
- potrebno je razviti njihove kapacitete za pružanje potpore poduzetnicima kako bi unaprijedili upravljačke sposobnosti vezane uz strateško planiranje i inovacije;
- institucije će morati razviti kapacitete svojih zaposlenika/zaposliti više ljudi kako bi mogli zadovoljiti potrebe maloga gospodarstva u njihovu području djelovanja.

Izvešće o globalnoj konkurentnosti upozorava i na nužnost osiguravanja bolje potpore upravama poduzeća te Hrvatsku stavlja na 111. mjesto od 144 zemlje kad je riječ o „pouzdanosti stručne uprave u poduzeću“.⁶

Bez obzira na broj potpornih institucija diljem Hrvatske i potporu koju su one dobile iz državnog proračuna, trebat će osigurati dodatna sredstva kojima bi se unaprijedila njihova struktura i kvaliteta u pružanju potpore, kako poduzetnicima, tako i upravama, kako bi se time povećala konkurentnost poduzeća.

Dostupnost korištenja usluga koju pruža PPI nije jednakomjerna u svim županijama. Glavna koncentracija PPI-ja tradicionalno je u županijama koje gravitiraju najvećim centrima RH - Zagrebu, Osijeku, Splitu i Rijeci. Analizom provedenom za MINGORP utvrđeno je da su u županijama koje zaostaju u razvitku 33 poduzetničke potporne institucije koje čine 37.5% od ukupnog broja PPI-ja, pri čemu županije koje najviše zaostaju u razvitku imaju od jedan do dva PPI-ja, s tim da je jedan od njih Regionalna razvojna agencija.

Razvoj maloga gospodarstva ključan je za gospodarski razvoj regija. Ako ne budu ravnomjerno raspoređene te institucije u županijama, postoji opasnost da se regionalne nejednakosti još više prodube.

Potrebno je osigurati dodatnu potporu poduzetničkim potpornim institucijama u Hrvatskoj. Nju treba usmjeriti na poboljšanje kvalitete u pružanju usluga; razvoj novih usluga te potpuno ujednačavanje dostupnosti i kvalitete usluga poduzetnicima u svim županijama.

⁵ „Izgradnja kapaciteta stručnjaka za područje obavljanja poslovnih usluga i ustanova zaduženih za pružanje potpore u poslovanju“, projekt EU, 2012.

⁶ Izvešće o globalnoj konkurentnosti, Svjetski gospodarski forum, 2012. – 2013.

1.3 Politika za malo gospodarstvo u Hrvatskoj

Programi VRH za poticanje maloga gospodarstva provode od 2001. (prvi program VRH pod nazivom „Program razvoja malog gospodarstva“ odobren je 14. lipnja 2001. godine).

U tom razdoblju potporu razvoju maloga gospodarstva pružalo je Ministarstvo za obrt, malo i srednje poduzetništvo (2001. - 2003.), a zatim Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva (2004. – 2012.). Prvi program za razvoj maloga gospodarstva (2001. – 2004.) sadržavao je tri glavna instrumenta: i. dodjelu nepovratnih sredstava, ii. subvencioniranje kamatnih stopa, iii. osnivanje kreditnih linija s određenim komercijalnim bankama, uz sudjelovanje lokalnih vlasti.

Izrađeni su programi za dodjelu nepovratnih sredstava kako bi se osigurala financijska sredstva poduzećima, lokalnim vlastima (za potporu razvoju poduzetničkih zona) te obrtima i strukovnim organizacijama (za potporu poduzetnicima te razvijanje kapaciteta obrtnika). Subvencioniranje kamatnih stopa na kredite koje su poduzetnicima odobravale komercijalne banke zajednički su financirali ministarstvo i županije. Uspostavljeni su regionalni jamstveni instrumenti za promicanje ulaganja u malom gospodarstvu u kojima su sudjelovali ministarstvo, županije, općine i neke komercijalne banke. Tim politikama u navedenom razdoblju dodana su i kreditna jamstva koja je osigurao HAMAG INVEST. Takva politika maloga gospodarstva nastavila se provoditi do 2011. kad je, uz navedeno, MINGORP financirao udjele za osnivanje i rad malog broja fondova rizičnoga kapitala.

Poduzete su aktivnosti koje će uvesti promjene u oblikovanju politika i pružanju potpore malom gospodarstvu, kao što su razvoj kapaciteta za procjenu utjecaja politike, prikupljanje informacija o učinkovitosti politike za malo gospodarstvo te osnivanje i usvajanje pokazatelja politike radi praćenja i vrednovanja. Te se aktivnosti provode u sklopu „Poduzetničkog impulsa za 2013. godinu“, koji je ključna komponenta potpore koju će MINPO pružiti malom gospodarstvu ove godine. Također, pristupanjem Republike Hrvatske Europskoj uniji, 1. srpnja 2013., subjektima maloga gospodarstva bit će na raspolaganju i dodatna financijska sredstva zbog dostupnosti Strukturnih fondova EU.

Radi veće informiranosti MINPO izradio je i predstavio Izvješće opservatorija maloga i srednjeg poduzetništva u Republici Hrvatskoj, dokumenta koji nastaje na godišnjoj osnovi te koji objedinjuje i analizira na jednome mjestu sve relevantne, dostupne statističke podatke o sektoru maloga gospodarstva kako bi se osiguralo bolje razumijevanje promjenjive prirode problema koji se pojavljuju u sektoru maloga gospodarstva i kako bi se omogućilo donošenje novih razvojnih politika.

Rad na izradi Izvješća opservatorija istaknuo je probleme koji se odnose na prikupljanje i analizu statistike maloga gospodarstva s različitim institucijama koje su nadležne za prikupljanje i pružanje informacija (DZS, FINA, MINPO za obrtni registar, Carinska uprava, Ministarstvo pravosuđa, HZMO, Porezna uprava). MINPO je, kao sredstvo za uspostavljanje bolje koordinacije i uravnoteženje sustava za pružanje statističkih podataka o subjektima maloga gospodarstva, uspostavilo mehanizam koji redovito okuplja te organizacije. Taj će se dijalog nastaviti s ciljem razvoja koherentnijeg pristupa statistici maloga gospodarstva u Hrvatskoj.

Razvoj politike za malo gospodarstvo u Hrvatskoj nije bio dovoljno utemeljen na prikupljanju i analizi informacija, nije se vrednovala provedba politike te su se poduzele mjere da se ti propusti isprave.

Vrednovanje učinkovitosti svih političkih instrumenata za malo gospodarstvo strateški je važno ne samo zbog dobivanja informacija o razmjeru u kojem određeni instrumenti pridonose strateškim ciljevima, nego i zbog razmatranja onih političkih instrumenata za malo gospodarstvo koje treba usvojiti radi osiguravanja najboljega mogućeg utjecaja na ključne probleme s kojima će se suočiti hrvatski mali gospodarstvenici. Preduvjet vrednovanja su sistematizirani i dostupni podaci.

1.4 Usklađenost Strategije s ključnim strateškim nacionalnim i europskim dokumentima

Strategija se izrađuje na inicijativu MINPO. Strategija je dokument kojim se nastavlja niz nedavno izrađenih važnih dokumenata: objavljivanje prvoga godišnjeg „Izvešća opservatorija malog i srednjeg poduzetništva u Republici Hrvatskoj“; „Procjena utjecaja pristupanja Europskoj uniji na malo i srednje poduzetništvo u Hrvatskoj“; neovisno istraživanje poduzeća o nepovratnim sredstvima koja je Vlada dodijelila od 2008. do 2011. te uspostavljanje pokazatelja za praćenje svih tih instrumenata u godišnjem operativnom planu MINPO za 2012. godinu.

Za jačanje konkurentnosti hrvatskoga maloga gospodarstva, radi ukupnog poboljšanja uspješnosti sektora, bit će potrebne koordinirane aktivnosti različitih tijela vlasti (ministarstava i javnih agencija). U suprotnom, nekoordinirane aktivnosti tih tijela mogu stvoriti suprotan učinak.

Tijekom izrade Strategije, analizirali su se i poduzeli svi koraci kako bi se osigurala usklađenost dokumenta s važnim nacionalnim strateškim dokumentima, koji su sljedeći:

- Strateški plan Ministarstva gospodarstva za razdoblje 2013. – 2015. godine
- Strateški plan Državnog zavoda za statistiku 2012. – 2022.
- Nacionalna strategija inovacija Republike Hrvatske 2013. – 2020.
- Strateški plan Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU 2012. – 2014.
- Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine
- Strateški plan Ministarstva rada i mirovinskoga sustava za razdoblje od 2013. – 2015.
- Nacionalni plan zapošljavanja 2012. – 2014.
- Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske 2011. – 2013.

U pripremi Strategije nastojao se također osigurati usklađen pristup te podudarnost s propisima i smjernicama Europske unije. Definicije maloga gospodarstva koje su prihvaćene i korištene u ovom dokumentu u skladu su s definicijama Europske unije, a statistički podaci izrađeni su i korišteni u skladu sa smjernicama i praksom Eurostata. Uz osiguravanje sukladnosti s nacionalnim strateškim dokumentima, vodilo se računa i o usuglašavanju Strategije s ključnim strateškim dokumentima Europske unije, kao što su EU Akt o malom gospodarstvu i Akcijski plan 2020 za razvoj poduzetništva.

Slijedi sadržaj ovoga strateškog dokumenta i redoslijed u kojem se on razmatra.

U poglavlju 2.0 razmatra se socioekonomska analiza sektora maloga gospodarstva na temelju opće veličine i sastava sektora te analiza sektora, podsektora i industrijskih skupina. Dinamična analiza sektora temelji se na kronološki grupiranim podacima, što omogućuje isticanje ključnih aspekata uspješnosti tijekom vremena.

Procjenjuje se uspješnost sektora maloga gospodarstva s obzirom na kretanje broja subjekata maloga gospodarstva, stvaranje radnih mjesta i dodane vrijednosti, izvoz, usvajanje novih tehnologija i inovacije. Uspoređuju se podaci ovog sektora za Hrvatsku i prosjek EU-27.

Poglavlje 3.0 analizira okruženje maloga gospodarstva u Hrvatskoj u odnosu na stavove prema poduzetništvu, postupak registriranja poduzeća, administrativne zapreke za poduzeća, dostupnost financijskih izvora, razvoj odnosa između velikih i malih poduzeća te razinu investicija u malom gospodarstvu u Hrvatskoj.

U poglavlju 4.0 provodi se vrednovanje ključnih aspekata uspješnosti maloga gospodarstva u Hrvatskoj koje se temelji na SWOT analizi. Navedeno je i kratko objašnjenje o snagama, slabostima, prilikama i prijetnjama.

Poglavlje 5.0 jasno definira i objašnjava strateške ciljeve koji proizlaze iz SWOT analize. Također, predlažu se pokazatelji na temelju kojih će se mjeriti učinak provedbe strategije te opisuju uloge europskih financijskih sredstava i intervencije ostalih ministarstava i agencija.

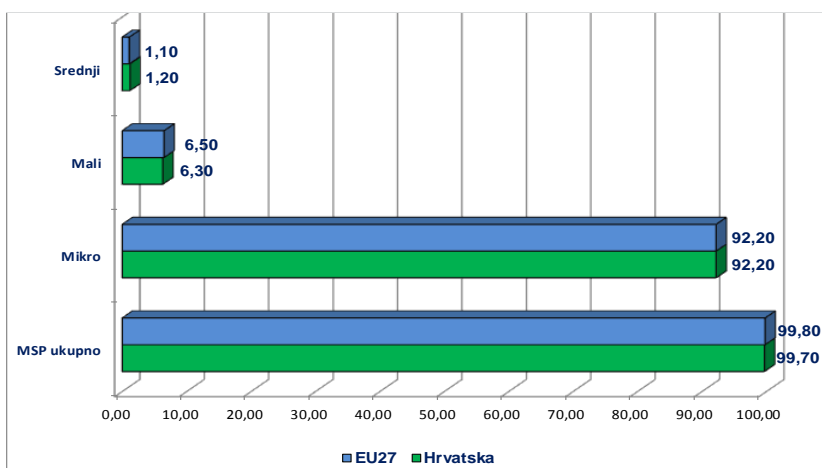
Poglavlje 6.0 prikazuje organizaciju praćenja provedbe Strategije u osmogodišnjem razdoblju te se definira raspored praćenja i vrednovanja Strategije.

2.0 ANALIZA SEKTORA MALOGA GOSPODARSTVA U HRVATSKOJ

2.1 Veličina i sastav sektora maloga gospodarstva u Hrvatskoj

Bez obzira mjeri li se broj poduzeća, ukupna zaposlenost u tim poduzećima ili njihova dodana vrijednost, Hrvatska s obzirom na ukupnu veličinu sektora maloga gospodarstva ne pokazuje znatne razlike u odnosu na EU. U Hrvatskoj ima ukupno 168.931 subjekt maloga gospodarstva.⁷ Od ukupnog broja, 92,2% su mikropoduzeća (do devet zaposlenika), zatim 6,3% su mala poduzeća (od 10 do 49 zaposlenika), a srednje velika poduzeća čine 1,2%. Zbroj ovih postotaka pokazuje da u Hrvatskoj posluje **99,7%** subjekata maloga gospodarstva. Najnoviji podaci za države članice EU (prosjeak EU-27) pokazuju da je **99,8%** svih subjekata malo gospodarstvo. Grafikon u nastavku prikazuje udio subjekata maloga gospodarstva (prema veličini).

Prikaz 1 Sektor maloga i srednjega gospodarstva

S obzirom na dodanu vrijednost, sektor maloga gospodarstva u Hrvatskoj iznosio je 58,9%⁸ ukupne dodane vrijednosti u 2009., od čega su mikropoduzeća stvarala 20,3% dodane vrijednosti, mala poduzeća 19,6%, a srednje velika poduzeća 19,1%. Ako se ti podaci usporede s 2008., kad je ukupna dodana vrijednost sektora maloga gospodarstva bila 57,1%⁹, od čega su mikropoduzeća stvarala 16,6% dodane vrijednosti, mala poduzeća 20,2%, a srednje velika 20,3%, vidljivo je da je postotak dodane vrijednosti ovog sektora narastao zahvaljujući mikropoduzećima, koja su jedina nastavila davati pozitivan doprinos dodanoj vrijednosti. U EU-27 udio sektora maloga gospodarstva iznosi 58,4% dodane vrijednosti koju proizvode sva poduzeća. Od tog broja, mikropoduzeća čine 21,5%, mala poduzeća 18,6%, a srednje velika 18,3%.

Sektor maloga gospodarstva u Hrvatskoj ne pokazuje znatne razlike u odnosu na isti sektor u zemljama članicama EU s obzirom na sastav i važnost podsektora za ukupan broj poduzeća, udio u ukupnoj zaposlenosti i doprinos ukupnoj dodanoj vrijednosti.

Zaposlenost u malom gospodarstvu u Hrvatskoj 2010. bila je 702.071 ili 71,5%¹⁰ ukupne zaposlenosti. Mikropoduzeća zapošljavala su 30% ukupnog broja zaposlenih, mala poduzeća

⁷ Izvješće o financijskom poslovanju za 2011. godinu (FINA) i Obrtnog registra u MINPO-u

⁸ SBA Fact Sheet Croatia 2012 (Izvješće o malim i srednjim poduzećima za Hrvatsku). Podaci se odnose na 2009.

⁹ SBA Fact Sheet Croatia 2010/11. Podaci se odnose na 2008.

¹⁰ Izračun se temelji na podacima FINA-e i Porezne uprave za 2010.

25,5%, a srednje velika 15,8%. Podaci za EU-27 iznose 67,5% za cijelo malo gospodarstvo, a 20,6% za mala poduzeća. U usporedbi s EU-27, male tvrtke u Hrvatskoj važnije su za stvaranje zaposlenosti.

Od 2001. do 2010. gustoća maloga gospodarstva na 1000 stanovnika u Hrvatskoj narasla je s 12,71% u 2001. na 22,47% u 2010.¹¹ kao rezultat rasta broja subjekata maloga gospodarstva i pada broja stanovnika. Taj podatak za prosjek EU-27 iznosi 39,3%¹². Zadnji raspoloživi podaci također pokazuju kako znatan postotak zabilježenog broja subjekata maloga gospodarstva u Hrvatskoj nije aktivan (28,4%).¹³

Također, međunarodni istraživački projekt o poduzetništvu Global Entrepreneurship Monitor (GEM)¹⁴, u koji je Hrvatska uključena od 2002., upozorava na vrlo nisku razinu aktivnosti u pokretanju novih poslovnih pothvata koju mjeri Total Entrepreneurial Activity indeks (TEA)¹⁵. S TEA indeksom 3,62 u 2002., 3,73 u 2004., 8,58 u 2006., 7,59 u 2008. i 5,52 u 2010 i 7,32 u 2011. godini. Hrvatska se ubraja u zemlje s niskom razinom aktivnosti u pokretanju poslovnih pothvata koja je dodatno otežana visokom stopom nezaposlenosti (u 2010. 17,4%).

Iako Hrvatska pokazuje vrlo slične karakteristike onima u EU kad je riječ o udjelu maloga gospodarstva u ukupnom broju poduzeća te doprinosu ukupnoj zaposlenosti i dodanoj vrijednosti, potrebno je povećati broj aktivnih mikro, malih i srednjih poduzeća u zemlji.

2.2. Dinamika sektora maloga gospodarstva u Hrvatskoj

Zbog nepovezanosti registarskih baza¹⁶ nije moguće izračunati stopu nataliteta za sektor maloga gospodarstva u Hrvatskoj u cijelosti. Međutim, analiza navedena u Izvješću opservatorija za malo i srednje poduzetništvo u Hrvatskoj iz 2012. pokazuje rast od 23% u broju malih i srednje velikih poduzeća registriranih kao društva s ograničenom odgovornošću u osmogodišnjem razdoblju, od 2002. do 2010. godine. U obrtničkom sektoru (uglavnom mikropoduzeća s neograničenom odgovornošću), stopa nataliteta u 2011. bila je 9,1%. To je visok postotak i ne može se primijeniti na cijeli sektor maloga gospodarstva jer je poznato da je stopa nastajanja obrta viša od stope nastajanja društava s ograničenom odgovornošću. Može se reći kako ta stopa zavarava zbog činjenice da sva novonastala poduzeća neće odmah postati i operativna¹⁷. No čak i da je tako, podaci za obrte bili su 20% niži od prosjeka EU u 2007.¹⁸, što pokazuje da su u Hrvatskoj uvjeti za obrt izuzetno nepovoljni te treba poduzeti odgovarajuće mjere kako bi se to promijenilo.

Problem postoji i pri izražavanju ukupne stope zatvaranja poduzeća za sektor maloga gospodarstva u Hrvatskoj. Analiza kapitala maloga gospodarstva u Hrvatskoj (društva s ograničenom odgovornošću)¹⁹ od 2002. do 2010. pokazala je ukupnu stopu preživljavanja maloga gospodarstva od 58,4%. U istom razdoblju stopa preživljavanja malih poduzeća bila je izvrsnih 93,7%, dok je prosječna godišnja stopa zatvaranja poduzeća u EU-27 bila 8,3% (2001.–2006.).²⁰ Stopa zatvaranja obrta u 2011. u Hrvatskoj bila je 11,1%.

¹¹ SME Report for Croatia, 2011.

¹² Eurostat, 2005.

¹³ DZS, 2013.

¹⁴ GEM Hrvatska, CEPOR, 2010.

¹⁵ TEA indeks predstavlja broj poduzetnički aktivnih ljudi (koji kombinira broj ljudi koji pokušavaju pokrenuti poduzetnički pothvat i broj ljudi koji su vlasnici ili menadžeri poduzeća mlađih od 42 mjeseca) u odnosu na 100 ispitanika između 18 i 64 godina starosti.

¹⁶ Registar bankrotiranih tvrtki (Ministarstvo pravosuđa), Registar trgovačkih društava (Trgovački sud), Obrtni registar (MINPO)

¹⁷ 21% pravnih subjekata nije aktivno, Statistički godišnjak, DZS, 2011.

¹⁸ Eurostat, 2007.

¹⁹ Izvješće opservatorija za malo i srednje poduzetništvo u Republici Hrvatskoj iz 2012.

²⁰ EU SME Performance Review (Pregled uspješnosti u Europskoj uniji) iz 2010.

Analiza podataka FINA-e o kapitalu maloga i srednjeg poduzetništva u razdoblju 2002. – 2010. godine također je pokazala kako je u tom razdoblju broj zaposlenih u malom gospodarstvu pao za 9%, pri čemu je kod mikropoduzetnika taj pad bio 36%, a kod srednje velikih poduzetnika broj zaposlenih pao je za 17%. Tijekom tog razdoblja u velikim poduzećima nestalo je više od 27% radnih mjesta. Jedini rast zapošljavanja zabilježen je u tom razdoblju kod malih poduzetnika (10 - 49 zaposlenih) koji su uspjeli povećati zapošljavanje za 30%.

Kao posljedica otvaranja novih poduzeća i zatvaranja postojećih, veličina sektora maloga gospodarstva u Hrvatskoj smanjila se za 29% između 2002. i 2011. godine. Zadnji raspoloživi podaci za 2011. pokazuju smanjenje sektora maloga gospodarstva za 2,6%.

Stopa otvaranja novih poduzeća u Hrvatskoj niža je od te stope u većini zemalja EU, a problem se s vremenom pogoršao zbog visoke stope zatvaranja obrta. Kao posljedica toga, ukupna veličina sektora maloga gospodarstva u Hrvatskoj pada. S obzirom na rast službene stope nezaposlenosti, koja iznosi 19,6%²¹, nužno je poduzeti odgovarajuće korake i povisiti stopu otvaranja novih poduzeća te ojačati njihovu uspješnost.

Dostupni podaci upućuju da je strateški važno pružiti potporu malim poduzetnicima koji su se pokazali najvitalnijim dijelom gospodarstva, ali isto tako i pomoći mikropoduzećima da rastu i zapošljavaju više radnika. Strategijom se želi povećati zapošljavanje u malom gospodarstvu.

2.3 Analiza sektora prema podsektorima i djelatnostima

Sektor uslužnih djelatnosti obuhvaća najveći broj poduzeća u Hrvatskoj: 52% svih poduzeća bavi se pružanjem usluga (prema klasifikacijskim oznakama NACE-a, od G do N). Najviše su koncentracije u trgovini na veliko i na malo te popravku motornih vozila i motocikala (24,4% svih poduzeća), uslugama pružanja smještaja, pripreme i posluživanja hrane (10,7%) te stručnim, znanstvenim i tehničkim uslugama (10,4%).

U nefinancijskoj poslovnoj ekonomiji²² 31% svih poduzeća aktivno je u trgovini na veliko i malo te popravku motornih vozila i motocikala. Sljedeći prema važnosti s obzirom na broj poduzeća je sektor stručnih, znanstvenih i tehničkih djelatnosti (16,1%), nakon kojeg je sektor informacija i komunikacija (6,4%).

Stopa zaposlenosti u znanjem intenzivnim djelatnostima²³ u Hrvatskoj (28,6%) niža je od te stope u EU-27, koja iznosi 35,3%. Kad se proučavaju posebne podjele prema klasifikaciji NACE, Hrvatska ima razmjerno više poduzeća u vodenom i zračnom prijevozu, izdavačkim djelatnostima, emitiranju programa, računalnom programiranju i savjetovanju, upravljačkim djelatnostima i savjetovanju u vezi s upravljanjem, arhitektonskim djelatnostima i inženjerstvu te promidžbi (reklama i propaganda) i istraživanju tržišta, dok u proizvodnji filmova, videofilmova i televizijskog programa, informacijskim uslužnim djelatnostima, pravnim i računovodstvenim djelatnostima, ostalim stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima, djelatnostima zapošljavanja te zaštitnim i istražnim djelatnostima Hrvatska ima razmjerno manje poduzeća nego EU.

²¹ Podaci DZS-a.

²² Prema klasifikaciji NACE poglavlja od C do J i od L do N.

²³ Skupine usluga djelatnosti „visoke tehnologije“ i onih „koje se temelje na znanju“ na osnovi klasifikacije NACE Rev.2, Eurostat, siječanj 2009.

Kad se usporedi razlika u zastupljenosti poduzeća u svim sektorima u Hrvatskoj i EU, dvije najveće praznine nalaze se u zapošljavanju i sigurnosti te istražnim djelatnostima u kojima je broj poduzeća u Hrvatskoj znatno niži od prosjeka EU.

U Hrvatskoj je 13,1% svih poduzeća u sektoru proizvodnje. To je više od postotka u EU-27 (9,8%).²⁴

Kad se pogleda obrtnički sektor (mala poduzeća), taj uzorak još više dolazi do izražaja. Proizvodnja pokriva 18,9% svih obrta, a važnost sektora uslužnih djelatnosti pada na 49,3%.²⁵

U okviru prerađivačke industrije u Hrvatskoj, mali gospodarstvenici koncentrirani su u sljedećim podsektorima (skupinama): metalni proizvodi, osim strojeva i opreme (16,2% svih malih gospodarstvenika u proizvodnji); proizvodnja prehrambenih proizvoda (12,6%); proizvodi od drva i pluta, osim namještaja (7,7%); tiskanje i umnožavanje snimljenih zapisa (7,6%) te proizvodnja proizvoda od gume i plastike (6,1%). Za razliku od toga, broj malih gospodarstvenika koji proizvode osnovne farmaceutske proizvode i farmaceutske pripravke, strojeve i uređaje bio je nizak (0,22% i 0,74%). Samo 4,3% malih gospodarstvenika bavilo se proizvodnjom računala, elektroničkih i optičkih proizvoda.

S obzirom na nefinancijsku poslovnu ekonomiju u sektoru proizvodnje, u Hrvatskoj je koncentracija poduzeća viša nego u EU. Iznimka su sektori duhanskih proizvoda, tekstila, kože i srodnih proizvoda, popravka te instaliranja strojeva i opreme.

U proizvodnim djelatnostima identificiranim kao djelatnosti koje se temelje na visokim tehnologijama udio MSP-a u Hrvatskoj viši je od onoga u EU-27.

Tablica 1 Udio MSP-a prema NKD podjeli, usporedba RH i EU

Znanjem intenzivne djelatnosti (NKD podjela)	Hrvatska	EU-27
19 Proizvodnja koka i rafiniranih naftnih proizvoda	0,02	0,005
21 Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka	0,03	0,02
26 Proizvodnja računala te elektroničkih i optičkih proizvoda	0,52	0,21

Većina malih gospodarstvenika u Hrvatskoj bavi se pružanjem usluga, a dominiraju sektori djelatnosti trgovine na veliko i malo. Razvoj usluga temeljenih na znanju u Hrvatskoj ima solidne temelje s velikom zastupljenošću maloga gospodarstva u sektoru informacija i komunikacija te sektoru stručnih, znanstvenih i tehničkih djelatnosti. Međutim na gospodarskoj razini broj zaposlenih u znanjem intenzivnim djelatnostima niži je od broja u EU-27. Stoga je važno nastaviti podupirati razvoj maloga gospodarstva koji se temelji na znanju.

Proizvodnja, iako nije dominantna djelatnost u malom gospodarstvu u Hrvatskoj, i dalje je vrlo važna za hrvatsko gospodarstvo, što se jasno vidi u njezinu doprinosu zaposlenosti (28%). U tom smislu nužno je pružiti potporu malom gospodarstvu u proizvodnji da se podigne razina znanja o proizvodima i njihovoj proizvodnji te da se poduzmu sve mjere povećanja njihove konkurentnosti na tržištima na kojima posluju.

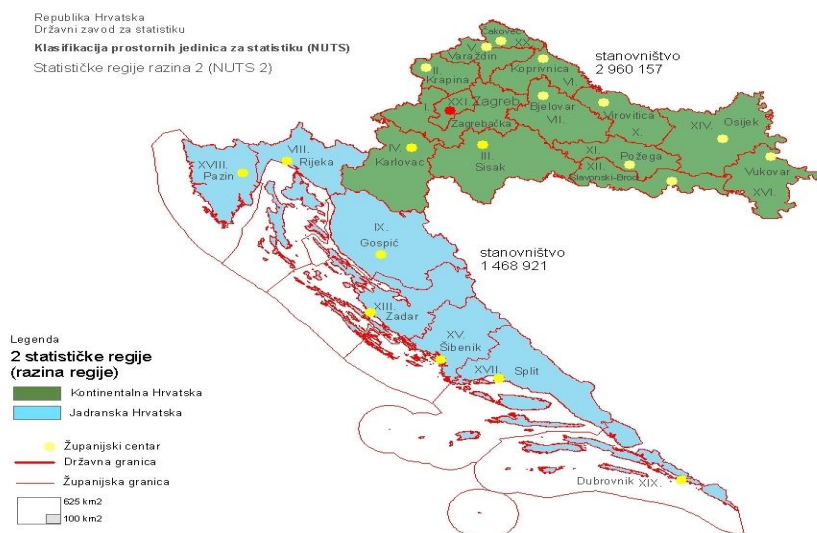
²⁴ Eurostat, 2009.

²⁵ Izvješće opservatorija za malo i srednje poduzetništvo u Hrvatskoj iz 2012.

2.4 Prostorna raspoređenost djelatnosti maloga gospodarstva u Hrvatskoj

Republika Hrvatska podijeljena je na dvije NUTS II regije; Jadransku Hrvatsku i Kontinentalnu Hrvatsku. Te dvije regije prikazane su na sljedećoj karti:

Prikaz 2 NUTS II regija u RH

Kontinentalna Hrvatska dominira prema broju malih gospodarstvenika i broju zaposlenih u malom gospodarstvu. Međutim u samo jednoj županiji u toj regiji (Osječko-baranjskoj) broj poduzetnika viši je od prosječnog broja za cijelu Kontinentalnu Hrvatsku.

Tablica 2 Broj poduzeća i broj zaposlenih po županijama i NUTS II regijama

Broj poduzeća i zaposlenost u županijama ²⁶	Broj poduzeća (%)	Broj zaposlenih (%)
Bjelovarsko-bilogorska županija	2.17%	2.22%
Brodsko-posavska županija	2.49%	2.42%
Grad Zagreb	23.60%	28.16%
Karlovačka županija	2.27%	2.25%
Koprivničko-križevačka županija	2.19%	1.91%
Krapinsko-zagorska županija	2.27%	2.65%
Međimurska županija	2.40%	3.48%
Osječko-baranjska županija	5.37%	5.49%
Požeško-slavonska županija	1.24%	1.22%
Sisačko-moslavačka županija	2.54%	2.60%
Varaždinska županija	3.25%	4.06%
Virovitičko-podravska županija	1.82%	1.27%
Vukovarsko-srijemska županija	3.20%	2.80%
Zagrebačka županija	6.59%	6.33%

²⁶ FINA, 2010.

Kontinentalna Hrvatska	61.42%	66.87%
Dubrovačko-neretvanska županija	3.18%	2.99%
Istarska županija	8.60%	6.21%
Ličko-senjska županija	0.96%	0.84%
Primorsko-goranska županija	8.93%	8.14%
Šibensko-kninska županija	2.53%	1.96%
Splitsko-dalmatinska županija	10.41%	9.66%
Zadarska županija	3.96%	3.32%
Jadranska Hrvatska	38.58%	33.13%
UKUPNO	100.00%	100.00%

2.5 Malo gospodarstvo u Hrvatskoj i strana tržišta

Hrvatska je ostvarivala deficit u vanjsko-trgovinskim odnosima s ostalim zemljama do 2010. jer je sav uvoz namijenjen hrvatskim proizvođačima iskorišten za rast u sustavu. Važno je istaknuti kako je kriza, koja je počela 2008., utjecala na zagušivanje potražnje za uvozom, i to toliko da je 2010. vanjskotrgovinska bilanca u Hrvatskoj pokazivala skroman višak (+1,6%).

Recesija je utjecala na pad potražnje i smanjila učinak uvoza na vanjskotrgovinsku bilancu. Međutim to baca sjenu na neuravnotežen vanjskotrgovinski položaj Hrvatske i ne pokazuje nikakav temeljni napredak u konkurentnosti hrvatskih poduzeća na stranim tržištima. Treba težiti ravnoteži koja proizlazi iz povećanja izvoza, a ne smanjenja uvoza.

Recesija je utjecala i na vanjskotrgovinsku bilancu hrvatskog sektora maloga gospodarstva. Uvoz hrvatskoga maloga gospodarstva 2011. bio je viši od izvoza za 15%. Međutim brojke za 2008. i 2010. od 61% odnosno 20% odraz su smanjene potražnje za uvozom zbog recesije i skromna rasta izvoza maloga gospodarstva u tom razdoblju.

Za uspjeh hrvatskog izvoza ključan je sektor prerađivačke industrije, koji pokriva 59% vrijednosti ukupnog izvoza 2011. godine. Velika poduzeća dominiraju u uspješnosti u izvozu (69%). U izvozu maloga gospodarstva 42% ukupne vrijednosti odnosi se na sektor proizvodnje. U sektoru maloga gospodarstva veličina je važna za srednje velika poduzeća, koja su odgovorna za 62% ukupnog izvoza maloga gospodarstva. Mikropoduzeća u Hrvatskoj pokrivaju 5% proizvodnje za izvoz.

S obzirom na djelatnosti, važni sektori maloga gospodarstva su: proizvodnja gotovih metalnih proizvoda; strojeva i opreme; električne opreme; proizvoda od drva i pluta, osim namještaja; prehrambenih proizvoda te proizvoda od gume i plastike. Prema broju poduzeća u ovom sektoru, velika je izvozna učinkovitost sektora proizvodnje strojeva i opreme te električne opreme.

Sektor uslužnih djelatnosti čini 33% ukupnog izvoza u Hrvatskoj, a gotovo dvije trećine (63%) odnose se na izvoz maloga gospodarstva. Mali gospodarstvenici u sektoru uslužnih djelatnosti odgovorni su i za 49% ukupnog izvoza maloga gospodarstva. S obzirom na izvoz usluga maloga gospodarstva u Hrvatskoj, najvažniji su sektori: trgovina na veliko i malo (38%); prijevoz i skladištenje (20%) te stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (16%).

Važno je istaknuti ukupni doprinos informacijskih i komunikacijskih djelatnosti te stručnih, znanstvenih i tehničkih djelatnosti u ukupnoj vrijednosti izvoza usluga maloga i srednjeg poduzetništva od 24%, s obzirom na u njima "sadržano znanje".

Trgovinski rezultati sektora maloga gospodarstva znatno pridonose deficitu vanjskotrgovinske bilance koji danas ima Hrvatska. Bolja bi izvozna uspješnost hrvatskih malih gospodarstava, uz konstantnost ostalih varijabli, poboljšala vanjskotrgovinsku bilancu. Važno je da hrvatsko malo gospodarstvo nastoji povećati svoju konkurentnost jer će to dovesti do rasta prodaje na izvoznim tržištima, kao i snažnih rezultata na domaćem tržištu, što je nužno kako bi se suprotstavili stranoj konkurenciji i zamijenili uvozne proizvode domaćima.

S obzirom na važnost prerađivačke industrije na izvoz hrvatskoga maloga gospodarstva, razvoj kapaciteta koje prerađivačka djelatnost ima u razvoju poslovanja među dobavljačima te stvaranja novih radnih mjesta, od vitalne je važnosti unaprijediti izvozne rezultate hrvatskoga maloga gospodarstva.

Analiza provedena tijekom izrade ove strategije izričito pokazuje nužnost pružanja potpore poslovnom unapređenju, što će vlasnicima i upravama poduzeća maloga gospodarstva pomoći da se nose sa sve većim teškoćama zbog širenja djelatnosti i rasta broja radne snage te općenito ojačati upravljačke vještine poduzetnika kako bi ušli na nova tržišta i uspješno na njima poslovali u budućnosti.

2.6 Ulaganje u istraživanje i razvoj maloga gospodarstva u Hrvatskoj

Izdaci za istraživanje i razvoj u Hrvatskoj zaostaju u usporedbi s ostalim europskim zemljama. Ukupni bruto domaći izdaci za istraživanje i razvoj kao udio u BDP-u (GERD) u prosjeku iznose 2,03%²⁷ u EU. Međutim taj je postotak u Hrvatskoj 0,75%, što je stavlja na 30. mjesto na ljestvici od 37 ocjenjivanih zemalja.

Javni sektor dominira prema ulaganjima u R&D u Hrvatskoj. Visokoškolske ustanove i tijela VRH zajedno čine 55,8% ukupnog R&D-a, za razliku od EU, u kojoj javni istraživački sektor u prosjeku čini 37,5% ukupnog ulaganja u R&D.

Hrvatska poduzeća odgovorna su za 44,2% svih ulaganja u R&D, dok je taj udio za cijelu EU-27 61,5%. Udio ulaganja u R&D koji u Hrvatskoj financira privatni sektor iznosi 0,34% BDP-a, a u EU-27 on je 1,26%.

U Hrvatskoj mikropoduzeća čine samo 1,1% ukupnog ulaganja u R&D u poslovnom sektoru, dok mala poduzeća čine dodatnih 6,6%. To su najniži podaci zabilježeni u europskim zemljama. S druge strane, u Hrvatskoj je udio ukupnih poslovnih ulaganja srednje velikih poduzeća u R&D veći nego u većini ostalih europskih zemalja. Srednje velika poduzeća imaju kapacitet za ulaganja u R&D te njihova uloga treba biti u tome da budu vodeći te da se povezivanjem s malim poduzećima, koja takav kapacitet nemaju, prenosi znanje na mala poduzeća kako bi i ona povećala ulaganja. Bez značajnih promjena budući izgledi za ulaganje u R&D ne izgledaju obećavajuće.

Treba znatno povećati ulaganja privatnog sektora u R&D u Hrvatskoj, što je posebice važno za cijeli sektor maloga gospodarstva. Međutim u cjelokupnom sektoru maloga gospodarstva prioritet je povećati ulaganja malih poduzeća, za što će trebati ciljana potpora Vladinih tijela.

Ukupni izgledi poduzeća u sektoru maloga gospodarstva u Hrvatskoj za unapređenje gospodarske učinkovitosti i zaposlenosti, zbog istraživanja i razvoja, nisu ohrabrujući. S obzirom na veću stranu konkurenciju u budućnosti, VRH će morati poduzeti korake da hrvatski mali gospodarstvenici ne ostanu opterećeni zastarjelim postrojenjima, opremom i proizvodima.

2.7. Malo gospodarstvo i inovacije u Hrvatskoj

Inovacije su važne za određivanje konkurentnosti industrije. To je posebice važno za međunarodno tržište, što je prepoznao Svjetski gospodarski forum, koji inovacije smatra jednim od 12 stupova za uspostavljanje konkurentnoga gospodarstva.²⁸

²⁷ „Science, Technology and Innovation in Europe“ („Znanost, tehnologija i inovativnost u Europi“), Eurostat, 2012.

²⁸ Izvješće o globalnoj konkurentnosti, 2012. – 2013., Svjetski gospodarski forum

Najnovije izvješće o globalnoj konkurentnosti Hrvatsku stavlja na 81. mjesto od 144 zemlje uključene u istraživanje, iako uočava njezin bolji položaj s obzirom na inovacije, prema kojima je stavlja na 74. mjesto od 144 zemlje koje vrednuje, gdje je Hrvatska ispred nekih država članica EU (Grčka, Slovačka, Bugarska i Rumunjska), zbog čega dobiva klasifikaciju „gospodarstva koje se temelji na učinkovitosti“, umjesto „gospodarstva koje se temelji na znanju“. Izvori znanja su obrazovanje, istraživanje i razvoj te inovacije. U analizi za napredak u smislu konkurentnosti i „gospodarstva koje se temelji na učinkovitosti“ potrebno je razvijati nove proizvode i koristiti se moderniziranim procesima. Inovacijske aktivnosti uključuju sve znanstvene, tehnološke, organizacijske, financijske i komercijalne korake kojima je svrha uvođenje inovacije na tržište.

Hrvatska se smatra „umjerenim inovatorom“ s obzirom na inovacijsku uspješnost²⁹ i nalazi se na 25. mjestu od 34 europske zemlje prema inovacijskoj uspješnosti: 44% svih poduzeća u Hrvatskoj klasificirano je kao inovacijski aktivno³⁰, a EU-27 njih je 52%.

U analizi provedenoj za izvješće „Scoreboard“³¹ ističu se teškoće s kojima se Hrvatska suočava kad je riječ o broju prijavljenih patenata, licencija i prihoda od patenata iz inozemstva (što je jedan od indikatora stvaranja novog znanja), broja registriranih žigova u EU, broja zaštićenih projekata registracijom u EU te udjelu izvoza uslužnih i znanjem intenzivnih djelatnosti u ukupnom izvozu usluga.

Prema podacima o inovacijskoj uspješnosti maloga gospodarstva u Hrvatskoj³², 79% velikih poduzeća inovira, a samo se trećina malih poduzeća bavila inovacijama u razdoblju u kojem je provedeno istraživanje.

Kad je riječ o vrstama inovacijskih aktivnosti kojima se bave mala i srednja poduzeća u Hrvatskoj, podaci DZS pokazuju kako više od 80% inovacijskih aktivnosti otpada na nabavu postrojenja, opreme i softvera, dok je manji dio posvećen jačanju inovacijskoga kapaciteta, generiranju novog znanja putem istraživanja i razvoja (interno ili putem vanjskih pružatelja istraživačko-razvojnih i inovacijskih usluga), koje je temelj za stvaranje novih proizvoda i usluga, te aktivnostima tržišnog plasmana tih proizvoda ili usluga.

Više informacija o inovacijskoj djelatnosti maloga gospodarstva može se pronaći u izvješću SBA Fact Sheet. Podaci u nastavku koji se temelje na podacima prikupljenim za izvješće SBA Fact Sheet iz 2010./2011. pokazuju mjesto Hrvatske na ljestvici s obzirom na postotak svih malih i srednjih poduzeća koji uvode inovacije proizvoda ili procesa (13. mjesto od 24 europskih zemalja) i postotak svih malih i srednjih poduzeća koja uvode organizacijske te marketinške inovacije (15. mjesto od 24 zemlje).

²⁹ Izvješće „Innovation Union Scoreboard, 2011“, EU, DG Enterprise and Industry (Opća uprava za poduzetništvo i industriju), Pro-Inno

³⁰ Eurostat, „Science, Technology and Innovation in Europe“, 2012.

³¹ Vidi 23 gore

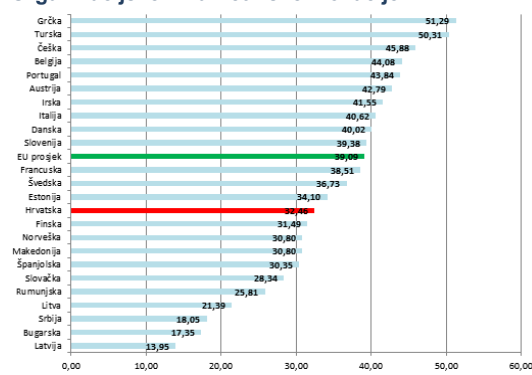
³² „Inovacije u hrvatskim poduzećima u razdoblju 2008. – 2010. godine“, DZS, 2012.

Prikaz 2 Usporedba Hrvatske s državama Europske Unije: Inovacije proizvoda i procesa, organizacijske i marketinške inovacije

Inovacije proizvoda i procesa

Organizacijske i marketinške inovacije

— Hrvatska — EU 27

Analiza dostupnih međunarodnih podataka pokazuje kako poduzeća u Hrvatskoj moraju povisiti razinu i kvalitetu inovacija. Najnovije istraživanje provedeno u Hrvatskoj³³ upozorava koliko je to važno za mala poduzeća. Ono pokazuje da u više od trećine malih inovativnih poduzeća prihod od inovativnih proizvoda čini više od 50% svih prihoda od prodaje.

Važnost inovacija ključna je za prihode od izvoza i domaće prodaje, višu dodanu vrijednost te zadržavanje i rast zaposlenosti. No hrvatska poduzeća tek trebaju osjetiti korist od inovacija koju su osjetila gospodarstva koja se „temelje na inovacijama“. Manjim će poduzećima i dalje trebati potpora za unapređenje uspješnosti u inovacijama.

U usporedbi s uspješnošću ostalih europskih zemalja, Hrvatska se smatra „umjerenim inovatorom“ s postotkom maloga gospodarstva koji uvode inovacije 8% nižim od prosjeka EU-27. Struktura inovacijskih aktivnosti pokazuje kako hrvatsko malo gospodarstvo ne ulaže dovoljno u aktivnosti istraživanja te razvoja i inovacija radi uvođenja novih proizvoda i usluga na tržište te u razvoj inovativnih poslovnih modela nužnih za rast i razvoj. Posebice zabrinjava mali broj inovativnih mikro- i malih poduzeća.

Trebat će ulagati dodatne napore kako bi se potaknulo uvođenje više inovacija u hrvatskim malim i srednjim poduzećima, a mjere nacionalnih programa, na temelju ove strategije, omogućit će poduzećima da se lakše nose s konkurencijom i na stranim tržištima i na domaćem tržištu.

2.8 Radna snaga maloga gospodarstva u Hrvatskoj

U sektoru maloga gospodarstva zaposleno je 646.754³⁴ ljudi. Od 2008. taj je broj pao za više od 70.000. Istodobno je nezaposlenost s 12,3% 2008. narasla na 21,1%³⁵ u 2012., što je 80% više od prosječne stope nezaposlenosti u EU-27.

Nezaposlenost je posebice ozbiljna kad su posrijedi mladi. U rujnu 2012. 39,5% aktivnog stanovništva mlađeg od 25 godina bilo je registrirano kao nezaposleno, podatak koji je bio 73% viši od prosjeka EU, a drugi najviši nakon Španjolske među 24 zemlje za koje su bili dostupni podaci

³³ „Hrvatski kvocijent inovativnosti“, 2011.

³⁴ Posljednji raspoloživi podaci iz 2011.

³⁵ Podatak DZS-a iz prosinca 2012.

Eurostatu. Nezaposlenost među ljudima u dobi između 25 i 74 godina bliža je prosjeku EU od prethodnog podatka (razlika od +40%).

Rodna ravnoteža zaposlenih u Hrvatskoj malo se razlikuje od one u ostatku Europe. Od svih zaposlenih 45,53% su žene (EU-27 = 45,46%). U ovom trenutku nema dostupnih rodni podataka o zaposlenosti u sektoru maloga gospodarstva.

S obzirom na obrazovanje i kvalifikacije hrvatske radne snage, slika je mješovita. Postotak od 95,3% mladih od 20 do 24 godine u Hrvatskoj koji su napustili školovanje, sa završenim najmanje srednjoškolskim obrazovanjem, bio je najviši od 33 zemlje o kojima su dostupni podaci za 2011. godinu.³⁶ Tu Hrvatska bilježi 21% bolji rezultat od onog za EU-27.

Međutim podaci koji se odnose na obrazovanje nakon srednje škole nisu toliko impresivni. Samo 22% mladih od 20 do 24 godine u Hrvatskoj ima terciarno obrazovanje (EU-27 = 33,6%), dok je broj osoba od 25 do 34 godine s doktorskim stupnjem obrazovanja na tisuću stanovnika u EU-27 bio 1,5%, a samo 0,9% za Hrvatsku.

Zaposlenost radnika s određenim vještinama i kvalifikacijama važna je posebice za djelatnosti vezane uz visoku tehnologiju i znanjem intenzivne djelatnosti te postoje podaci koji pokazuju kako Hrvatska mora poduzeti daljnje korake za unapređenje, jer je prema zaposlenosti znanstvenika i inženjera u poduzećima na 86. mjestu od 144 zemlje³⁷, a na 26. mjestu od 35 zemalja prema postotku svih zaposlenih koji rade u R&D-u³⁸.

U Hrvatskoj posebice zabrinjava odnos prema cjeloživotnom učenju te razvoju i unapređenju vještina radne snage. Postotak zaposlenih u dobi od 18 do 24 godine u Hrvatskoj koji su uključeni u obrazovanje i izobrazbu iznosi 5,9% (2011.), što je oko 83% niže od prosjeka EU-27, koji iznosi 35,8%. Od svih zaposlenih, samo je 2,3% onih koji su uključeni u programe cjeloživotnog učenja, što je prilično niže od prosjeka EU-27 od 8,9%.³⁹

Visoka razina nezaposlenosti mladih u Hrvatskoj, zajedno s velikim brojem mladih koji završavaju srednjoškolsko obrazovanje, porazna je s obzirom na raspoređivanje ljudskih potencijala, što se vidi prema emigraciji mladih visokoobrazovanih radnika. Mali poduzetnici moraju učiniti veći napor u zapošljavanju mladih te je nužno da to vlasti podupru donošenjem odgovarajućih političkih instrumenata.

Treba poduprijeti zapošljavanje većeg broja osoba s visokim akademskim kvalifikacijama koje se temelje na istraživanju (doktori, magistri) kako bi se male gospodarstvenike potaknulo na povećanje uvođenja istraživanja i razvoja te kako bi postali inovativniji u svim aspektima poslovanja.

Konačno, cjeloživotno učenje unutar hrvatskoga malog i srednjeg poduzetništva sljedećih godina moraju više primjenjivati oni koji upravljaju poduzećima te kreatori strateškog planiranja, ako hrvatsko malo gospodarstvo želi ostvariti prednosti od značajnih ulaganja u moderna postrojenja i opremu te promjene u praksi upravljanja.

³⁶ Eurostat, 2011.

³⁷ Izvješće o globalnoj konkurentnosti, 2012. – 2013., Svjetski gospodarski forum

³⁸ „Science, Technology and Innovation in Europe“, Eurostat, 2012.

³⁹ Eurostat 2012.

3.0 OKRUŽENJE U KOJEM SE NALAZI MALO GOSPODARSTVO U HRVATSKOJ

U ovom poglavlju analizira se okruženje u kojem posluju poduzetnici, vlasnici i uprave u malim poduzećima te čimbenici koji utječu na ulazak na tržište i izlazak s tržišta te način na koji vanjski čimbenici djeluju na uspješnost poduzeća.

3.1 Pravni oblici poduzeća

Prema hrvatskim propisima pravni oblici poduzeća usporedivi su s onima diljem Europe. Zakon o trgovačkim društvima⁴⁰ definira dva osnovna tipa društava: društvo osoba i društvo kapitala. U kategoriju društava osoba pripadaju: javno trgovačko društvo (jtd.), komanditno društvo (kd.) i gospodarsko interesno udruženje (GIU). Kad se osnivaju društva na osnovi kapitala (udjela), u načelu postoje dvije mogućnosti: društva s ograničenom odgovornošću (d.o.o.) i dionička društva (d.d.). Društva s ograničenom odgovornošću mogu imati oblik „jednostavnih“ ili „standardnih“ društava s ograničenom odgovornošću. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima iz srpnja 2012.⁴¹ omogućuju osnivanje „jednostavnih“ d.o.o. s temeljnim kapitalom od 10,00 HRK, čiji troškovi osnivanja iznose oko 800,00 kuna. Kad temeljni kapital takve tvrtke dosegne 20.000,00 kuna, pravni status društva se mijenja i ono postaje standardno društvo s ograničenom odgovornošću.

Dionička društva osnivaju se registracijom na Trgovačkom sudu, ovisno o ulaganjima pojedinaca koji postaju vlasnici/dioničari prema kupljenim dionicama. Dioničari nisu odgovorni za dugove društva i njihovi se udjeli poslije mogu prodati u vlasništvo drugima u skladu sa Zakonom o mjenici⁴².

Uz Zakon o trgovačkom društvima⁴³, Zakon o obrtu⁴⁴ je temeljni Zakon koji regulira statusna i druga važna pitanja vezana uz osnivanje i rad gospodarskih subjekata. Ovaj Zakon definira obrt kao samostalno i trajno obavljanje dopuštenih gospodarskih djelatnosti od strane fizičkih osoba sa svrhom postizanja dobiti koja se ostvaruje proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluga na tržištu. U svrhu obavljanja gospodarske djelatnosti dvije ili više fizičkih osoba mogu obavljati zajednički obrt. Naposljetku, zadruge čiji je način osnivanja i rada reguliran Zakonom o zadrugama⁴⁵ okupljaju fizičke i/ili pravne osobe koje dijele zajedničke ciljeve i žele se baviti gospodarskom djelatnošću. Organizirane su tako da omoguće jednako sudjelovanje svih zadrugara u poslovanju zadruge. Ostali oblici udruživanja poduzetnika su gospodarska interesna udruženja, kako se često registriraju klasteri.

3.2 Registriranje gospodarskih subjekata u Hrvatskoj

Najčešći organizacijski oblici poslovanja gospodarskih subjekata u Hrvatskoj su obrti, trgovačka društva i zadruge.

U skladu s odredbama Zakona o obrtu⁴⁶, obrt se upisuje u Središnji obrtni registar na temelju rješenja koje izdaje nadležni županijski ured (ured državne uprave u županiji - Upravni odjel za

⁴⁰ Zakon o trgovačkim društvima (NN 111/95, 34/99, 118/03, 146/08, 137/09, 152/11, 111/12)

⁴¹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima (NN 111/12)

⁴² Zakon o mjenici (NN 74/94, 92/10)

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Zakon o obrtu (NN 77/93, 90&96,102/98,64/01, 71/01-ispravak, 49/03-pročišćeni tekst, 68/07, 79/07-ispravak, 40/10-Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske)

⁴⁵ Zakon o zadrugama (NN 34/11)

⁴⁶ Ibid.

gospodarstvo) na čijem će području biti sjedište obrta, odnosno u nadležnom uredu Grada Zagreba.

U skladu s odredbama Zakona o trgovačkim društvima⁴⁷, svojstvo pravne osobe trgovačko društvo stječe upisom u trgovački registar, a gubi ga brisanjem društva iz registra. U skladu s odredbama Zakona o zadrugama⁴⁸, zadruga stječe svojstvo pravne osobe upisom u sudski registar mjesno nadležnoga trgovačkog suda, a prestaje brisanjem zadruge iz sudskog registra. Financijsko poslovanje fizičkih osoba – obrtnika, trgovačkih društava i zadruga također je regulirano različitim propisima, iz čega proizlaze i osnovne razlike u podacima i informacijama o njihovu financijskom poslovanju.

Postojeći propisi (Zakon o porezu na dobit⁴⁹, Zakon o porezu na dohodak⁵⁰ i Zakon o računovodstvu⁵¹) u Hrvatskoj određuju različitosti u obračunu i izražavanju te u prikupljanju i evidentiranju financijskih rezultata koje u poslovanju ostvaruju fizičke osobe - obrtnici i pravne osobe - trgovačka društva i zadruge, što dovodi do neusklađenosti tih podataka i teškoća u njihovu uspoređivanju.

Različite registracijske obveze u konačnici znače da dostupne informacije o obrtima, trgovačkim društvima i zadrugama nisu dovoljno međusobno usklađene (pokrivenost i dubina).

Budući da definicije EU ne priznaju razliku između obrta i ostalih oblika poduzeća, u praksi nastaju značajne teškoće kad se govori o podacima o hrvatskim u odnosu na slične podatke koji se prikupljaju u zemljama članicama EU.

Kako bi se dobila usklađena osnova za točno mjerenje sektora maloga gospodarstva i prikaz njegove dinamike tijekom vremena, potrebne su promjene u postupcima prikupljanja statističkih podataka.

Godišnje izvješće Svjetske banke „Doing Business“ bavi se jednostavnošću osnivanja poduzeća pa tako Izvješće za 2013. stavlja Hrvatsku na 80. mjesto od 185 zemalja koje se ocjenjuju s obzirom na „otvaranje poduzeća“. Prema svim kriterijima koji se ocjenjuju, Hrvatska je na 84. mjestu u izvješću iz 2013. godine. Kad se ocjenjuje broj postupaka za otvaranje poduzeća, potrebno vrijeme, troškovi i najmanji potrebni kapital, Hrvatska se ne uvrštava ni u one zemlje u kojima je otvaranje poduzeća najteže ni u one u onima u kojima je najjednostavnije.

Od 1. listopada 2012. može se osnovati „jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću“ (j.d.o.o.) uz temeljni kapital od 10,00 kuna.

U Hrvatskoj se uvode daljnja smanjivanja troškova i vremena potrebnog za registriranje poduzeća te, iako će ove promjene unaprijediti položaj Hrvatske, treba još više pojednostaviti proces osnivanja novog poduzeća.

Broj novoosnovanih poduzeća ne ovisi samo o proceduri registracije poduzeća, nego na njega utječu i drugi čimbenici, poput toga kolika je razina motivacije za otvaranje novog poduzeća, kakav je stav društva prema poduzetništvu i kakvo je porezno opterećenje za poduzetnike.

⁴⁷ Ibid., str. 24

⁴⁸ Ibid., str. 24

⁴⁹ Zakon o porezu na dobit (NN 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12)

⁵⁰ Zakon o porezu na dohodak (NN 177/04, 73/08, 80/10, 114/11, 22/12, 144/12)

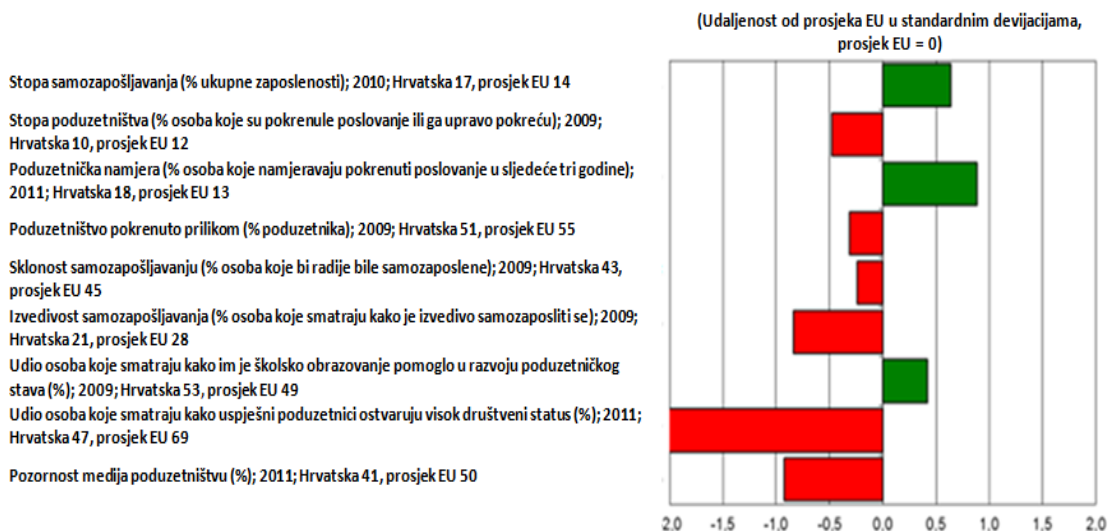
⁵¹ Zakon o računovodstvu (NN 109/07, 144/12)

3.3 Poduzetništvo u Hrvatskoj

Navedene karakteristike iskazuju se u izvješću GEM⁵² i izvješću SBA Fact Sheet.⁵³

Najnovije izvješće SBA Fact Sheet 2012. Hrvatsku stavlja ispod prosjeka EU-27 s obzirom na poduzetništvo, kao što je vidljivo u prikazu 3.

Prikaz 3 Udaljenost elemenata RH sektora poduzetništva od prosjeka EU u standardnim devijacijama

NAPOMENA: Stupci usmjereni udesno predstavljaju vrijednosti bolje od prosjeka EU, a oni usmjereni ulijevo rezultate lošije od prosjeka EU

Gore navedeni prosjeci za EU, koji se odnose na stopu samozaposlenosti, poduzetničku namjeru i udio odraslih koji se slažu da im je školsko obrazovanje pomoglo u razvoju poduzetničkog stava, znatno su niži od onih u kojima ostalih šest kriterija ne ispunjava prosjek EU-27.

Važno je primijetiti proturječnosti podataka za Hrvatsku kad je riječ o postizanju kriterija „poduzetnička namjera“, „poduzetništvo pokrenuto prilikom“ i „sklonost samozapošljavanju“.

Prema zadnjim raspoloživim podacima⁵⁴, 54% ispitanika u Hrvatskoj ima veću sklonost samozapošljavanju nego statusu zaposlenika, dok je u EU-27 37% njih izrazilo takvu sklonost. Stavovi prema samozapošljavanju u Hrvatskoj narasli su za 11% između 2009. i 2012. pa tako 58% ispitanika u Hrvatskoj smatra samozapošljavanje poželjnim, dok je taj podatak u EU samo 32%.

Te podatke ublažava broj ispitanika u Hrvatskoj koji vjeruju da samozapošljavanje neće biti izvedivo: 80% u odnosu na 67% u EU. Među razlozima koje hrvatski ispitanici najčešće navode o samozapošljavanju kao mogućnosti koja nije izvediva manjak su kapitala i trenutna gospodarska

⁵² The Global Entrepreneurship Monitor, globalno izvješće, 2011.

⁵³ Izvješće SBA Fact Sheet 2012, DG Enterprise and Industry, EC (Opća uprava Europske komisije za poduzetništvo i industriju), listopad 2012.

⁵⁴ Istraživanje Flash Eurobarometer 354, „Entrepreneurship in the EU and Beyond“ („Poduzetništvo u Europi i izvan nje“), Europska komisija, lipanj 2012.

klima te opći negativan stav o poduzetništvu odnosno percepcija statusa u društvu koja je izrazito negativna.

Izvešće projekta GEM 54 istražene zemlje svrstava u tri skupine: gospodarstva koja se temelje na resursima; gospodarstva koja se temelje na učinkovitosti i gospodarstva koja se temelje na inovacijama. Hrvatska je svrstana u skupinu zemalja čija se gospodarstva temelje na učinkovitosti te ona u odnosu na poduzetništvo u svih sedam kriterija bilježi uspješnost slabiju od prosječne.

Kad je riječ o statusu koje društvo dodjeljuje uspješnim poduzetnicima, Hrvatska ima najniži rezultat od svih 54 zemalja, a kad se ocjenjuju prilike za poduzetništvo, Hrvatska ima drugi najniži rezultat od sve 24 zemlje koje se temelje na učinkovitosti.

Jasno je da se poduzetništvo ne cijeni dovoljno u Hrvatskoj, ali ipak kad se mjeri „poduzetnička namjera“, rezultat za Hrvatsku viši je od prosjeka 54 zemlje. Rezultati dobiveni istraživanjem Flash Eurobarometer također potvrđuju negativno stajalište o poduzetnicima koje prevladava u Hrvatskoj: 70% ispitanika slaže se s tvrdnjama da „poduzetnici iskorištavaju rad drugih ljudi“ i da „poduzetnici samo misle na svoj vlastiti džep“.

Rezultati dobiveni u izvješćima SBA Fact Sheet i GEM pokazuju da visok postotak ljudi u Hrvatskoj koji se počnu baviti poduzetništvom smatra kako je to način izlaska iz nezaposlenosti, a ne način ulaska u poduzetništvo.

Rezultati istraživanja Flash Eurobarometer pokazuju da je postotak ljudi koji su doživjeli iskustvo otvaranja poduzeća viši nego u EU (30% u odnosu na 23%), a u slučaju Hrvatske taj je postotak narastao u protekle tri godine.

Nedovoljan broj ljudi smatra poduzetništvo pozitivnim ili naprednim u Hrvatskoj. Potrebno je uložiti znatan trud u podizanje statusa koji se dodjeljuje poduzetnicima na višu razinu i povećati broj ljudi koji poduzetništvo smatraju poželjnim stilom života/odabirom karijere, osobito među visokoobrazovanima, kako bi se povisila i uskladila stopa otvaranja novih poduzeća s razinom u EU.

Na poslovni uspjeh utječe raspon priprema koje treba obaviti prije otvaranja poduzeća i u tom smislu istraživanje Flash Eurobarometer sadrži podatke o malom broju osoba u Hrvatskoj koje su iskoristile potpore za otvaranje poduzeća (izobrazbu, savjete i savjetovanje) u odnosu na EU (20% u Hrvatskoj i 23% u EU).

Poduzetničko obrazovanje (formalno - učenje koje usmjeravaju nastavnici ili instruktori, a stječe se u obrazovnim ustanovama prema nastavnim planovima i programima što ih odobravaju mjerodavne obrazovne vlasti, neformalno - organizirani proces učenja i obrazovanja usmjeren k usavršavanju, specijalizaciji i dopunjavanju znanja, vještina i sposobnosti prema posebnim programima koje izvode organizatori obrazovanja (redovne škole, centri za obuku i cjeloživotno obrazovanje, agencije i slično) i informalno - neplanirano učenje i stjecanje znanja kroz svakodnevne aktivnosti) ima važnu ulogu u rastu broja ljudi koji se pripremaju za otvaranje poduzeća i uspješno poslovanje poduzeća nakon otvaranja. Važno je da institucije nastave razvijati poduzetništvo u sklopu obrazovnoga kurikulumu i podupirati održavanje poslovnih tečajeva kroz mrežu organizacija zaduženih za pružanje potpore u poslovanju koja se razvila u Hrvatskoj. Nastavku obrazovanja i pružanju potpore poduzetnicima te pružanju potpore jačanju poduzetničkih kapaciteta u Hrvatskoj i široj regiji iznimno pridonosi osnivanje SEECEL-a.

U izvješću Global Entrepreneurship Monitor navodi se da je sudjelovanje odrasle ženske populacije u poduzetničkoj djelatnosti od 1,5% do 45,4%⁵⁵. U skupini zemalja čija se gospodarstva temelje na učinkovitosti (kao što je Hrvatska), u prosjeku 9,7% svih ispitanih žena u dobi između 18 i 64 godine kaže da otvaraju ili vode nova poduzeća. U Hrvatskoj broj žena uključenih u „ukupnu poduzetničku djelatnost u ranoj fazi“ (TEA) iznosi 50% prosjeka svih zemalja čija se gospodarstva temelje na učinkovitosti.

Izvješće donosi i informacije o dobi poduzetnika. Mladi poduzetnici (18 – 24) čine nešto više od 12% svih poduzetnika u zemljama čija se gospodarstva temelje na učinkovitosti, u usporedbi s poduzetnicima u dobi od 25 – 34 godina (oko 18%) i onih u dobi od 35 do 44 godina (16%). U dobnj skupini od 18 do 24 godine Hrvatska mora dostići razinu sličnih gospodarstava u kojima je poduzetništvo mladih jače izraženo.

Hrvatska nema stopu otvaranja novih poduzeća koja se može naći u ostalim europskim zemljama te je nužno promicati poduzetništvo i poticati osnivanje novih poduzeća. Podaci za ostale zemlje sa sličnim gospodarstvima pokazuju kako žensko poduzetništvo može imati važnu ulogu u povišenju stope novootvorenih poduzeća i kako Hrvatska mora iskoristiti tu priliku.

Jednako tako, usporedni podaci pokazuju da se stopa otvaranja novih poduzeća može povisiti nastojanjem povećanja broja žena te mladih u dobi od 18 do 24 godine koji samostalno ili u partnerstvu s drugim poduzetnicima otvaraju poduzeća.

3.4 Ograničenja za razvoj maloga gospodarstva u Hrvatskoj

Zbog niza ostalih administrativnih ograničenja koja se nameću poduzetnicima malo je poduzetničkih namjera koje dovode do otvaranja novih poduzeća. Neki od tih zahtjeva ne odnose se isključivo na poduzetnike koji razmišljaju o otvaranju poduzeća, nego i na postojeće male gospodarstvenike pod određenim uvjetima, primjerice građevinske dozvole ili dogovaranje nabave električne energije.

Deseto izvješće Svjetske banke „**Doing Business 2013**“ objavljeno u listopadu 2012. bilježi uspješnost 185 zemalja s obzirom na broj administrativnih ograničenja, a tablica u nastavku prikazuje mjesto Hrvatske na ljestvici s obzirom na svaki aspekt poslovanja obuhvaćen istraživanjem te bilježi ima li napretka od 2010. ili ne. U navedenom izvješću položaj Hrvatske tijekom godina kretao se kako slijedi:

Tablica 3 Usporedba rangiranja odabranih područja poslovanja po godinama⁵⁶

Područja poslovanja	Godina objave ⁵⁷			
	2012.	2011.	2010.	2009.
Otvaranje poduzeća	80	67	56	101
Ishođenje građevinskih dozvola	143	143	132	144
Dobivanje električne energije	56	56		
Registriranje imovine	104	102	110	109
Dobivanje kredita	40	48	65	61

⁵⁵ GEM, „2010 Women’s Report“ („Izvješće o ženskom poduzetništvu“ iz 2010.)

⁵⁶ World Bank: Doing Business 2013

⁵⁷ U svakoj godini objave korišteni su podaci koji se odnose na prethodne dvije godine (npr. u 2012. godini korišteni su podaci 2011. i 2010. godine).

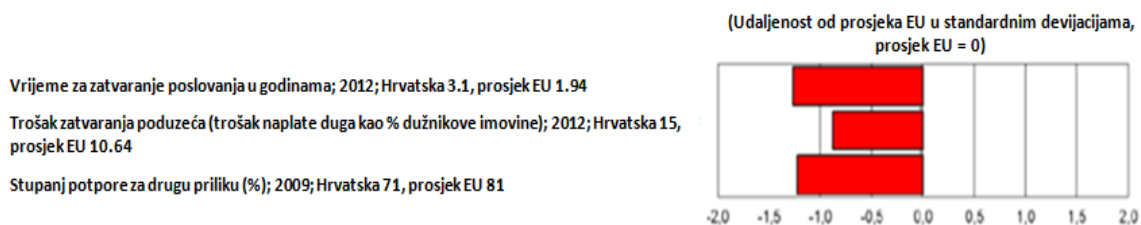
Zaštita investitora	139	133	132	132
Plaćanje poreza	42	32	42	39
Trgovanje izvan granica zemlje	105	100	98	96
Provedba ugovora	52	48	47	45
Rješavanje insolventnosti ⁵⁸	97	94	89	82
Ukupna ocjena	84	80	84	103

Unatoč općem napretku u razdoblju koje je istraživano, Hrvatska je u 2012. postigla slabije rezultate, uglavnom zbog padova na ljestvici koji se odnose na otvaranje poduzeća, zaštitu investitora, plaćanje poreza i trgovanje izvan granica zemlje.

U izvješće SBA Fact Sheet također se bilježi učinkovitost administracije u zemljama obuhvaćenim izvješćem. U toj se analizi Hrvatska ističe rezultatom nižim od prosjeka, iako bilježi skroman napredak tijekom vremena.

Kad govorimo o povratku u poduzetništvo, Hrvatska bi morala povećati uspješnost. Izvješće SBA Fact Sheet iz 2012. Hrvatsku stavlja ispod prosjeka EU-27 prema sva tri kriterija (vrijeme potrebno za zatvaranje poduzeća, troškovi zatvaranja poduzeća i stupanj potpora za drugu priliku).

Prikaz 4 Udaljenost elemenata „povratka u poduzetništvo“ od prosjeka EU u standardnim devijacijama

NAPOMENA: Stupci usmjereni udesno predstavljaju vrijednosti bolje od prosjeka EU, a oni usmjereni ulijevo rezultate lošije od prosjeka EU

Tablica 4

Izvješće Svjetske banke „Doing Business“ bavi se vjerovnicima u fazi insolventnosti poduzeća:

Kriterij	Hrvatska	Najveća uspješnost
Vrijeme (za naplatu kredita, godine)	3,1	0,4
Trošak (postotak imovine dužnika)	15	1
Stopa naplate (lipa po kuni)	30,1	92,8
Opća ocjena	25	

Stečaj je problem i poduzetnicima i njihovim vjerovnicima, od kojih su mnogi mali poduzetnici, te je njegovo brzo rješavanje u interesu obiju strana. Manje ekstreman oblik zaduženosti pokazuje se u zakašnjelom plaćanju primljene robe ili obavljenih usluga. Nema izravnih podataka o tome.

⁵⁸ Closing a Business in the 2011 Survey (Istraživanje o zatvaranju poduzeća iz 2011.)

Svjetska banka Hrvatsku stavlja na 108. mjesto prema prisilnom izvršenju ugovora, a izvješće GCR na 137. mjesto s obzirom na učinkovitost pravnog okvira za rješavanje sporova.

Problemi s plaćanjem za hrvatsko malo gospodarstvo trebali bi se olakšati uvođenjem zakonskih propisa (Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi⁵⁹) usklađenih s Direktivom EU o zakašnjelom plaćanju iz listopada 2012. godine.

U najnovijem izvješću SBA Fact Sheet za Hrvatsku za 2012. kao problem se definira vrijeme potrebno za prijenos imovine koje je u Hrvatskoj tri puta dulje nego u EU (na osnovi prosjeka EU-27). Uz to, u Hrvatskoj treba skratiti vrijeme te troškove izvoza i uvoza. U tom smislu (trgovanje preko granica zemlje) u oba izvješća, Doing Business i SBA Fact Sheet, ističe se potreba pojednostavljenja izvoznih i uvoznih postupaka za malo gospodarstvo u Hrvatskoj.

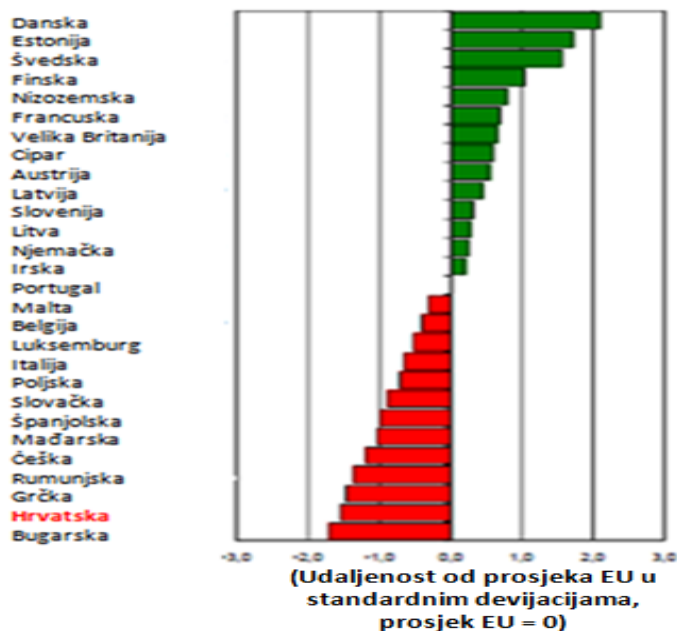
Izvješća za Hrvatsku SBA Fact Sheet iz 2012. i GCR iz 2011 pokazuju kako je, kad je riječ o ovih šest pokazatelja, situacija u Hrvatskoj složenija nego u EU. Ističu se i teškoće s kojima se suočavaju mali gospodarstvenici koji se žele baviti vanjskom trgovinom.

U tom se smislu proučava šest pokazatelja: 1. trošak uvoza, 2. trošak izvoza, 3. vrijeme potrebno za uvoz, 4. vrijeme potrebno za izvoz, 5. broj dokumenata potrebnih za uvoz i 6. broj dokumenata potrebnih za izvoz.

Kad se sve razmotri u cijelosti, Hrvatska se zaključno rangira niže od 26 država članica EU s obzirom na jednostavnost koja malom gospodarstvu omogućuje bavljenje međunarodnom trgovinom. Samo Bugarska pokazuje „nesnosniji“ skup uvjeta koji se odnose na poslove izvoza i uvoza.

Izvješće GCR, kad je posrijedi dominacija trgovinskih zapreka, Hrvatsku stavlja na 82. mjesto od 144 zemlje te na 81. mjesto kad je riječ o teretu carinskih postupaka.

Prikaz 5

⁵⁹ Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi (NN 108/12, 144/12)

S obzirom na veličinu domaćeg tržišta, nužno je da hrvatsko malo gospodarstvo postane konkurentnije i bude u mogućnosti prodavati svoje proizvode na stranim tržištima. Konkurentnost zahtijeva i minimaliziranje troškova materijala te proizvoda potrebnih za proizvodnju. U oba slučaja, uvjeti potrebni za izvoz i uvoz, s kojima se suočava hrvatsko malo gospodarstvo, mogu predstavljati ograničenja koja će poduzećima uskratiti onu korist koju namjeravaju ostvariti provedbom mjera unapređivanja konkurentnosti.

Ključni cilj strategije mora biti jačanje konkurentnosti hrvatskoga maloga gospodarstva na domaćem i na stranom tržištu. Međutim bit će teško ostvariti napredak u ovom smjeru ako se ne olakšaju procedure te ne snize troškovi izvoza i uvoza za hrvatsko malo gospodarstvo.

Troškovi energije u industriji viši su u Hrvatskoj nego u Europi. Iako su troškovi električne energije u Hrvatskoj jednaki takvim troškovima u EU, trošak prirodnog plina viši je za više od 20%⁶⁰. Nadalje, Hrvatska troši 16,5% više primarne energije po jedinici BDP-a od prosjeka u EU-27.

Unapređenje konkurentnosti hrvatskoga maloga gospodarstva zahtijeva bolju energetsku učinkovitost. Stoga je nužno pomoći malim poduzećima u učinkovitijoj uporabi energije te je s tim u vezi potrebno definirati mjere koje će pridonijeti učinkovitijem korištenju energije u malom gospodarstvu (odrediti sustav poticaja koji će npr. pridonijeti korištenju alternativnih izvora energije).

3.5 Financijska sredstva za malo gospodarstvo

U izvješću SBA Fact Sheet, izvješću Svjetske banke „Doing Business“ i izvješću GCR proučava se pristup financijama. U izvješću SBA Fact Sheet za Hrvatsku iz 2012. analiziraju se četiri kriterija u odnosu na pristup financijama te je prema tri od četiri kriterija Hrvatska iznad prosjeka EU (27)⁶¹.

Izvješće Svjetske banke „Doing Business“ bavi se pitanjem financija za malo gospodarstvo u poglavlju „Dobivanje kredita“ te Hrvatsku stavlja na 40. mjesto od 185 zemalja, bilježeći napredak koji je ostvaren u tom pogledu.

To su djelomične ocjene koje ne daju sveobuhvatnu analizu situacije s kojom se suočava malo gospodarstvo u potrazi za razvojnim kapitalom. Kad je o otme riječ, primjećuje⁶² se kako se u Hrvatskoj do danas relativno malo koristilo financiranje dioničkim kapitalom za povećanje temeljnoga kapitala te se smatra kako razina te vrste financiranja iznosi trećinu one u Europi.

U izvješću GCR Hrvatska je na 105. mjestu od 144 zemlje s obzirom na „financiranje kroz lokalno tržište kapitala“ i na 112. mjestu prema dostupnosti rizičnoga kapitala.

Istraživanje financijskih stručnjaka⁶³ donosi sljedeće informacije o problemima koji se odnose na financiranje maloga gospodarstva u Hrvatskoj:

- manjak kreditnih jamstava (60%)
- neodgovarajući raspon bankovnih proizvoda i usluga (53%)
- potrebna kreditna dokumentacija (46%)

⁶⁰ Izvješće opservatorija za malo i srednje poduzetništvo u Republici Hrvatskoj iz 2012.

⁶¹ Godine 2012. Hrvatska nije dostavila izvješće o pet od devet pokazatelja za poglavlje pod „Pristup financijama“.

⁶² „Okruženje u kojem se nalazi malo gospodarstvo“, rad za konferenciju IAENL-a o opservatorijima i poslovnom okruženju, Slavica Singer, listopad 2012.

⁶³ Konferencija o mikrofinanciranju u organizaciji Hrvatske banke za obnovu i razvitak (HBOR) i CEPOR-a, 2010.

- iznos kamatnih stopa (34%)
- nedovoljne informacije o dostupnim financijskim proizvodima (26%).

Mikrofinanciranje u Hrvatskoj danas je vrlo ograničeno. Iako većina dostupnog mikrofinanciranja dolazi iz bankovnog sektora (82%), krediti se uglavnom daju srednje velikim poduzećima, a udio mikro- i malih poduzeća u ukupnom kreditnom portfelju iznosi oko 8% (manje od tri milijarde €).⁶⁴

Podaci iz istraživanja EIF-a pokazuju da je mikro i malim poduzećima često vrlo teško ispuniti postupke i uvjete potrebne za bankovno mikrofinanciranje te poduzetnici često imaju teškoća s pregovaranjem o kreditima i potrebnim iznosima. Malom je gospodarstvu teško dobiti kredite u rasponu od 25.000 do 100.000 eura.

Važno je unaprijediti pristup financiranju za malo gospodarstvo. No to se neće uspješno ostvariti ako se samo poveća ponuda kapitala, nego treba unaprijediti i kvantitetu i kvalitetu privlačnih kreditnih te investicijskih ponuda za malo gospodarstvo.

Na hrvatskom tržištu treba osigurati dodatne izvore financiranja za mala poduzeća kako bi se ostvario potencijal u sektoru maloga gospodarstva. VRH u tom smislu malo toga može izravno učiniti. Dostupnost financijskih sredstava odgovarat će prilikama koje će mala poduzeća biti u stanju predstaviti za financiranje i to je područje u kojem VRH može djelovati.

Nužno je unaprijediti protok financijskih prijedloga iz sektora maloga gospodarstva, a za to će pak trebati pružiti veću potporu poduzetnicima te unaprijediti kvalitetu potpore koja je sada dostupna.

3.6 Odnosi između malih i velikih poduzeća i poslovno povezivanje

Prema izvješću GCR iz 2011., Hrvatska je na 94. mjestu od 144 zemlje s obzirom na razvoj klastera u zemlji, a na 110. mjestu prema širini vrijednosnih lanaca koji dobavljače povezuju s masovnim proizvođačima.

U Hrvatskoj više od 500 poduzeća sudjeluje u klasterima, u sklopu kojih je zaposleno više od 25.000 zaposlenika. Većina je tih klastera iz sektora proizvodnje, ali dobro su zastupljeni i turizam te poljoprivreda.

Ograničeni podaci koji su na raspolaganju pokazuju da se mnogo više može postići u povezanosti malih i većih poduzeća u Hrvatskoj. To se može postići pružanjem potpore klasterima te pružanjem pomoći malim i velikim poduzećima da razviju domaće opskrbe i vrijednosne lance.

3.7 Izravna strana ulaganja u Hrvatskoj

Izravna strana ulaganja (FDI) važna su za razvoj maloga gospodarstva na nekoliko načina. Prvo, mnogi investitori, bila riječ o domaćim ili stranim tvrtkama ili pojedincima, sigurno će ulagati na dva načina: (1) u postojeća mala i srednja poduzeća pa će se na taj način ulaganjem povećati zaposlenost u sektoru ili (2) u novo poduzeće, koje će sigurno biti malo ili srednje, te će se na taj način povećati broj poduzetnika i broj zaposlenih u sektoru. Drugo, velika ulaganja stvaraju

⁶⁴ SME Financing Gap Assessment in Croatia , EIF (srpanj – rujanj 2010.)

potencijal za razvoj domaćih malih i srednjih poduzetnika kao dobavljača sudjelovanjem u opskrbnim i vrijednosnim lancima.

FDI u Hrvatskoj povisio se četiri puta od 2000. do 2011.: u prvih osam godina (od 2000. do 2008.) raste te 2008. dostiže 4219 milijuna EUR, što je iznosilo 8,5% BDP-a, no 2010. pada na 294 milijuna EUR. Iako je 2011. FDI narastao i dosegnuo 1075 milijuna EUR (2,3% BDP-a), ta je brojka i dalje niža od one za 2004., kad je FDI bio najniži u usporedbi s razdobljem od 2000. do 2010. godine. Do danas je najviše ulaganja bilo u sektore financijskih djelatnosti te djelatnosti osiguranja i trgovine na veliko.

Od 2012. novim zakonodavnim okvirom za poticanje investicija unaprijeđen je sustav poticajnih mjera za ulaganja u smislu lakšeg pristupa poticajnim mjerama subjektima maloga gospodarstva te povećanjem broja i visine poticajnih mjera za poduzetništvo. Također, mjerama za unapređenje investicijsko poduzetničkog okruženja olakšat će se realizacija investicijskih projekata u Hrvatskoj čime će se pridonijeti proaktivnom privlačenju investicija, posebice izravnih stranih ulaganja u Hrvatsku, te privlačnosti Hrvatske kao poželjne ulagačke destinacije. Sve navedeno rezultirat će većim brojem projekata ulaganja u Hrvatskoj i većim brojem korisnika poticajnih mjera za investicije, što će pridonijeti stvaranju dodane vrijednosti u hrvatskom gospodarstvu, otvaranju novih radnih mjesta te gospodarskom rastu.

VRH će nastaviti poticati privlačenje stranih izravnih investicija u Hrvatsku. Kako bi se povećao njihov utjecaj na razvoj sektora maloga gospodarstva, domaća mala poduzeća trebat će bolje iskoristiti ponudu novih investicija. Stoga će biti nužno povećati strane izravne investicije u sektoru prerađivačke industrije u Hrvatskoj.

4.0 SWOT ANALIZA

4.1. Izrada SWOT analize i strategije

Analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji (SWOT) postala je općeprihvaćeni analitički alat koji se koristi za razumijevanje ekonomske uspješnosti u odnosu na statističke informacije.

Da bi se SWOT analizom dobili pouzdani rezultati, potrebno je primijeniti niz uvjeta od kojih su najvažniji sljedeći:

- SWOT analiza je objektivna analiza, a ne analiza koja se temelji na mišljenjima ili željama;
- SWOT analiza obuhvaća mjerenje i razumijevanje međunarodnih standarda i najbolje prakse;
- SWOT analiza sadrži pristup i razumijevanje mogućih budućih događanja i trendova.

Teško je osigurati ove uvjete, međutim, ako se oni ne osiguraju, SWOT analiza neće biti ništa više nego „popis pustih želja“.

MINPO se koristio objektivnim pristupom u izradi SWOT analize i u dodatku ovom dokumentu opisani su koraci poduzeti u tom smislu. Otvorenim i konzultacijskim pristupom MINPO-a ostvarena je detaljna SWOT analiza koja daje sveobuhvatan prikaz sektora maloga gospodarstva u Hrvatskoj (u smislu uspješnosti) uzimajući u obzir stajališta velike skupine dionika te se njezin prikaz donosi u poglavlju koje slijedi.

4.2 Definiranje ključnih problema, tablica s prikazom SWOT analize

U ovom poglavlju dokumenta, prije konkretiziranja ciljeva strategije, ukratko se grupiraju zaključci SWOT analize koji su ključni za izradu strategije.

Snage	Slabosti
Makroekonomska situacija ▪ Ustroj sektora maloga gospodarstva u Hrvatskoj u skladu je sa sektorom EU-27 (prosječno) s obzirom na udio maloga gospodarstva u ukupnom broju poduzeća, ukupnom broju zaposlenika i dodanoj vrijednosti▪ Smanjeno je opterećenje za poduzeća	Makroekonomska situacija ▪ Srednjoročna makroekonomska prognoza: nedostatak rasta; visoka nezaposlenost; velika zaduženost građana, poslovne zajednice i države▪ Ograničena veličina domaćeg tržišta, velika ovisnost o turističkom sektoru (posebice u obalnoj regiji)▪ Iznos plaćanja i doprinosa za poduzeća u obliku poreza, naknada i administrativnih pristojbi
Institucionalni okvir ▪ Osnovano Ministarstvo poduzetništva i obrta▪ Jaka obrazovna i znanstvena baza na kojoj se može razviti poduzetništvo, nove tehnologije i inovacije▪ Sve se veća važnost pridaje privlačenju investicija i novoj organizaciji koja potiče ulaganje u malo gospodarstvo u Hrvatskoj▪ Potpora koju malom gospodarstvu pružaju HOK, HGK i HSZ (mreže ureda diljem zemlje koje olakšavaju pristup malom gospodarstvu)▪ Jak strukovni obrazovni sustav reguliran zakonom i propisima	Institucionalni okvir ▪ Nejednaka regionalna ponuda usluga pružanja potpore za malo gospodarstvo▪ Neodgovarajuća razina kvalitete usluga pružanja potpore dostupna malom gospodarstvu▪ Slaba koordinacija između ustanova▪ Kvaliteta i količina (statističkih) dostupnih informacija o malom gospodarstvu▪ Nedostatan kapacitet u upravljačkim tijelima (Fondovi EU)▪ Institucionalni kapaciteti za P&V (praćenje i vrednovanje)

▪ Uspostavljeni postupci medijacije za rješavanje industrijskih sporova (HOK i HGK)	
Politika pružanja potpore	Politika pružanja potpore
▪ Uspostavljeni instrumenti za politiku maloga gospodarstva (programi dodjele nepovratnih sredstava, subvencije kamatne stope, kreditna jamstva itd.) ▪ Postupci u programu dodjele nepovratnih sredstava MINPO-a usklađeni s postupcima u programima dodjele nepovratnih sredstava EU ▪ Sastavljeno prvo Izvješće opservatorija za malo i srednje poduzetništvo u Republici Hrvatskoj te započeto praćenje dodjele nepovratnih sredstava	▪ Nema sveobuhvatnog programa dodjele nepovratnih sredstava za prerađivačke djelatnosti ▪ Nema sustava procjene utjecaja politike za malo gospodarstvo ▪ Nedovoljan broj programa za cjeloživotno učenje u poduzetništvu (poduzetnici/vlasnici/uprave poduzeća maloga gospodarstva ili zaposlenici) ▪ Sustavi obrazovanja i izobrazbe ne zadovoljavaju potrebe tržišta rada
Poslovno okruženje	Poslovno okruženje
▪ Pojednostavljivanje i ubrzavanje administrativnih postupaka za otvaranje poduzeća ▪ Dostupnost poljoprivrednog zemljišta, šuma i vode za razvoj prehrambene industrije, drvne industrije te industrije drvne građe	▪ Stajalište javnosti o poduzetništvu i poduzetnicima nije promijenjeno pokušajima vlasti da podignu svijest o poduzetništvu ▪ Pretjerana birokracija, restriktivni stečajni postupci, složeni postupci izdavanja dozvola/licencija ▪ Učestale zakonodavne promjene stvaraju nesigurnost i nameću dodatne troškove za malo gospodarstvo ▪ „SME Test“ nije potpuno usvojen ▪ Ograničen pristup izvorima financiranja za nova poduzeća i mikropoduzeća te izostanak posebnih financijskih instrumenata za malo gospodarstvo: mikrofinanciranje, financiranje temeljnoga kapitala, rizični kapital i poslovni anđeli ▪ Smanjivanje broja subjekata maloga gospodarstva (unatoč nedavnu rastu broja obrta)
Poslovni sektor (veličina, ustroj, poslovanje)	Poslovni sektor (veličina, ustroj, poslovanje)
▪ Spremnost poduzetnika za pozitivno raspravljanje s vlastima ▪ Važnost i potencijal prerađivačkog sektora ▪ Broj mladih, dobro obrazovanih ljudi koji ulaze na tržište rada svake godine	▪ Broj poduzetnica i mladih poduzetnika u usporedbi s prosjekom u EU-27 ▪ Visoki troškovi proizvodnje (posebice troškovi rada, opreme i energije) ▪ Niska likvidnost maloga gospodarstva i slabo upravljanje financijama ▪ Niski prioritet koji mala poduzeća daju inovacijama ▪ Troškovi i udio maloga gospodarstva u sektoru znanja i visokih tehnologija niži od prosjeka u EU ▪ Niska razina izvoza. ▪ Teškoće u dobivanju specijaliziranih savjetodavnih usluga ▪ Slaba suradnja između maloga gospodarstva/VŠU ▪ Potrebno je više klastera, udruga, umrežavanja i suradnje između poduzeća
Prilike	Prijetnje

Makroekonomska situacija	Makroekonomska situacija
▪ Stabilan bankarski sustav te stabilna tečajna i inflacijska stopa olakšavaju investicije i trgovinu ▪ Jedinstveno tržište EU sa slobodom kretanja (roba, osoba, usluga i kapitala)	▪ Prognoze za ograničen ili negativan srednjoročni rast na domaćemu i stranome tržištu ▪ Gubitak olakšica za izvoz u CEFTA-u za izvoznike ▪ Pad FDI
Institucionalni okvir	Institucionalni okvir
▪ Rast broja ustanova za financiranje maloga gospodarstva ▪ Rast mogućnosti za razvoj kapaciteta i jačanje poduzetništva zbog Strukturnih fondova EU ▪ Povezivanje s Kohezijskom politikom EU i pristup financijskim instrumentima Kohezijske politike ▪ Donošenje strateškoga okvira za Vladine politike ▪ Postojanje određenih sektorskih strategija (npr. Industrijska strategija 2014. – 2020.)	▪ Vrijeme potrebno hrvatskim poduzećima za usklađivanje s normama i standardima EU ▪ Nedovoljan institucionalni odgovor na zakašnjela plaćanja, neplaćanja, prisilne provedbe ugovora i ostale administrativne probleme
Politika pružanja potpore	Politika pružanja potpore
Rast izvora financiranja za malo gospodarstvo. ▪ Bolja potpora investitorima koja proizlazi iz novog Zakona o poticanju investicija i unapređenju investicijskog okruženja⁶⁵. ▪ Pristupi temeljeni na dokazima vode ciljanim, učinkovitijim političkim instrumentima. ▪ Nove inicijative za pružanje potpore obrtnicima i poduzetnicima na temelju iskustava HOK-a HUP-a i HGK-a.	▪ Predanost političara kreiranju politike na temelju dokaza
Poslovno okruženje	Poslovno okruženje
▪ Daljnje uklanjanje administrativnih zapreka malom gospodarstvu ▪ Korištenje alternativnog sustava rješavanja sporova za brže uklanjanje administrativnih zapreka ▪ Korištenje dijaspore u svrhu poticanja investicija i izvoza ▪ Lakši pristup tržištu EU ▪ Korištenje obuhvatnijih paketa fondova EU	▪ Vlasti nisu dovoljno predane olakšavanju administrativnih opterećenja za malo gospodarstvo ▪ Konkurencija iz EU na hrvatskom tržištu
Poslovni sektor (veličina, ustroj, poslovanje)	Poslovni sektor (veličina, ustroj, poslovanje)
▪ Rast mikropoduzeća u mala poduzeća pridonosi unapređenju uspješnosti sektora maloga gospodarstva u Hrvatskoj ▪ Konkurentnost sektora maloga gospodarstva povećana vezama s velikim industrijama (klasteri, dobavljači, izvođači radova itd.) ▪ Veća ulaganja u R&D u sektoru maloga gospodarstva kao rezultat privlačenja FDI-ja i prijenosa tehnologije	▪ Odljev mozgova – emigracija kvalificiranih radnika (mladih stručnjaka) pogoršava nestašicu obrazovane radne snage na tržištu rada ▪ Depopulacija ruralnih područja slabi sektor maloga gospodarstva i opći razvoj dijelova Hrvatske

⁶⁵ Zakon o poticanju investicija i unapređenju investicijskog okruženja (NN 111/12, 28/13)

5.0 CILJEVI RAZVOJA PODUZETNIŠTVA U HRVATSKOJ 2013. – 2020.

Slika poželjne budućnosti maloga gospodarstva u Republici Hrvatskoj mogla bi se opisati na sljedeći način: „konkurentno i ravnomjerno razvijeno hrvatsko malo gospodarstvo, koje se temelji na rastućem broju uspješnih poslovnih subjekata, kontinuiranom povećanju izvoza, visokom stupnju inovacija, kvalitetno obrazovanom, fleksibilnom menadžmentu, inovativnom proizvodnom procesu, povoljnom poslovnom okruženju i olakšanom pristupu financijskim i ostalim instrumentima kako bi se održale povoljne stope rasta te dostigli najviši EU standardi“.

Kako bi se navedena vizija ostvarila, MINPO je zajedno s partnerima definiralo strategiju (ciljeve) ostvarivanjem kojih će jaz između realnosti, koja je prikazana u analizi, i slike sektora maloga gospodarstva koju želimo ostvariti, svesti na najmanju moguću razinu.

Pristup koji slijedi u ovome dokumentu usmjeren je na nekoliko strateških ciljeva koji su prioritetni u razdoblju od 2013. do 2020. godine.

Važno je odrediti mali broj ciljeva jer oni nužno moraju biti **strateški** važni. Nužan je dio izrade strategije uspostavljanje prioriteta, što obuhvaća svođenje dugog popisa problema na mali broj ključnih ili strateških problema, što je potpuno prihvaćeno u ovom dokumentu.

Strateški ciljevi definirani u ovom dokumentu utemeljeni su na širokoj osnovi te se ne odnose na specifične instrumente javnih politika.

U dokumentu se ne definira način na koji se ti ciljevi trebaju ostvariti u osmogodišnjem razdoblju, nego se ističu oni ciljevi koji se trebaju riješiti intervencijama koje će uslijediti. Očekuje se kako će ciljevi zadržati važnost u razdoblju koje pokriva ova strategija. Osnovni strateški ciljevi određeni ovim dokumentom konkretizirat će se višegodišnjim te godišnjim programima i planovima.

Bez obzira na sve, strategija mora zadržati svoje značenje tijekom razdoblja za koje se izrađuje, a umjesto definiranja politika u ovoj fazi, opisuju se neke indikativne mjere u odnosu na svaki cilj kako bi se stekao dojam o pristupu koji se zagovara u realizaciji ove strategije.

5.1 Strateški ciljevi

Strategija mora imati jedan, glavni cilj koji proizlazi iz naše misije, a to je osigurati povećanje konkurentnosti hrvatskoga maloga gospodarstva tijekom razdoblja koje pokriva ova Strategija.

OPĆI CILJ *Povećanje konkurentnosti maloga gospodarstva u Hrvatskoj*

Realizacijom općeg cilja osigurat će se maksimalno povećanje održivih mogućnosti zapošljavanja koje će proizaći iz razvoja maloga gospodarstva te će biti nužno učinkovito primijeniti niz mjera i političkih instrumenata za realizaciju pet podciljeva, koji se u nastavku sustavno razmatraju.

POBOLJŠANJE EKONOMSKE USPJEŠNOSTI

**STRATEŠKI
CILJ 1.**

Unapređenje ekonomske uspješnosti maloga gospodarstva u sektorima prerađivačke industrije i usluga većim ulaganjem u R&D, višim stupnjem inovacija, rastom izvoza te daljnjim razvojem poslovnih mreža i povezanosti.

U maloj zemlji kao što je Hrvatska domaće tržište neće moći zadržati značajan dugoročan gospodarski rast, jednim dijelom i zbog veće konkurencije europskih poduzeća na domaćem tržištu. Stoga unapređenje konkurentnosti prerađivačkih sektora i industrije koja se temelji na znanju treba biti platforma koja će osigurati veći izvoz i rast.

Danas hrvatski sektor maloga gospodarstva ostvaruje deficit u vanjskoj trgovini unatoč padu uvoza zbog recesije. Stoga je nužno da hrvatsko malo gospodarstvo bude u mogućnosti više izvoziti, zbog čega će morati postati konkurentni na tržištima na koja žele izvoziti. To je posebice važno za male gospodarstvenike u prerađivačkom sektoru.

U nekim slučajevima veća konkurentnost može se osigurati modernizacijom proizvodnje zbog uvođenja novih, učinkovitijih postrojenja i strojeva, tehnologija, postupaka te normi. Stoga je važno pružiti potporu malom gospodarstvu (posebice mikropoduzećima i malim poduzećima) da moderniziraju te unaprijede opremu i objekte.

U drugim će slučajevima za održavanje konkurentnosti biti potrebne inovacije i ulaganja u R&D. U protivnom, može se očekivati pad konkurentnosti hrvatskoga maloga gospodarstva. Pokazalo se kako je razmjerno manji broj hrvatskih malih i srednjih poduzeća inovativan nego što je to slučaj s većinom europske konkurencije.

Pokazatelji za ulaganja mikropoduzeća i malih poduzeća u R&D u Hrvatskoj među najnižima su u Europi zbog čega je teško vidjeti kako će mali gospodarstvenici u Hrvatskoj postati konkurentni i zadržati konkurentnost u odnosu na konkurenciju na tržištu koja ulaže u R&D. Nužno je podignuti profil istraživanja i razvoja u tvrtkama te usvojiti inovativne proizvode i procese u sektoru proizvodnje pa će Strategija u ovom kontekstu omogućiti napredak.

Male tvrtke mogu napredovati kao dobavljači velikim poduzećima koja imaju potrebe za vanjskim izvorima. No malim poduzećima nije lako dobiti i zadržati ugovore s velikim poduzećima. U Hrvatskoj nije potpuno istražen potencijal za tu vrstu poslovanja malih hrvatskih poduzeća. Bit će nužno osigurati oblike potpore koji će ojačati kapacitet maloga gospodarstva za pružanje usluga velikim poduzećima.

Osim izravne potpore malim proizvođačima, veliku će ulogu odigrati i potpora jačanju postojećih klastera, uspostavljanju te pružanju potpore opskrbnim i vrijednosnim lancima, te podizanju razine FDI.

Hrvatska se poduzeća suočavaju sa znatno višim troškovima energije nego njihovi konkurenti u EU (posebice za plin), što im otežava natjecanje na tržištu. U takvoj situaciji, sve dok se troškovi energije ne snize, nužno je da poduzeća postanu učinkovitija u uporabi energije kako bi postala konkurentna. Konkurentnost poduzeća proizlazi iz velikog broja čimbenika koji utječu na narav i troškove proizvodnje te treba poduzeti mjere da ti čimbenici postanu povoljniji za male gospodarstvenike u Hrvatskoj.

Analiza je pokazala⁶⁶ da su u Hrvatskoj mala poduzeća uspješnija od mikropoduzeća ili srednje velikih poduzeća. Pomoć koja će se pružiti u sklopu ove Strategije stoga mora biti usmjerena na rast mikropoduzeća i konsolidaciju uspjeha sektora malih poduzeća.

**STRATEŠKI
CILJ 2.**

POBOLJŠAN PRISTUP FINANCIRANJU

Razvijanje različitih financijskih mogućnosti za subjekte maloga gospodarstva te uklanjanje financijskog jaza za malo gospodarstvo.

⁶⁶ Izvješće opservatorija za malo i srednje poduzetništvo u Republici Hrvatskoj, 2012.

U Hrvatskoj je problematična ponuda financijskih instrumenata za malo gospodarstvo. Početni kapital i financiranje mladih, malih poduzeća putem banaka ograničeni su zbog zaloga i ostalih uvjeta koje je malim poduzećima teško ispuniti.

Postojanje kreditnih jamstava nije uklonilo potrebu za zalogom. Banke su i dalje vrlo oprezne u pogledu rizika te se više kredita treba dodijeliti na temelju poslovnih planova i projekcija novčanog toka. Za oslobađanje tih financijskih sredstava treba osigurati više održivih i profitabilnih investicijskih projekata. Ponuda mikrofinanciranja nije dovoljna i stoga je malim poduzećima teško dobiti kredite u iznosu od 25.000 do 100.000 eura.

Ponuda izvora za financiranje temeljnoga i rizičnoga kapitala nije dovoljno razvijena, posebice za ulaganja u ranim fazama životnog ciklusa poduzeća, što znatno koči razvoj i rast poduzeća. Istodobno vlasnici malih i srednjih poduzeća nemaju dovoljno iskustva s uspješnim pregovaranjem o ulaganju kapitala u svoja poduzeća ili s pribavljanjem rizičnoga kapitala. Treba poduprijeti i ponudu i potražnju kako bi što više poduzetnika dobilo pristup financiranju temeljnoga i rizičnoga kapitala i koristilo se njime.

Mnogi poduzetnici neće moći iskoristiti razvoj novih financijskih proizvoda i uvođenje novih kreditnih praksi ako ne razviju kapacitete upravljanja financijama i kapacitete za izradu pouzdanih poslovnih planova te ne iznesu održive i profitabilne investicijske prijedloge te tako osiguraju povećanje financijskih sredstava na produktivan način.

PROMOCIJA PODUZETNIŠTVA

STRATEŠKI CILJ 3.

Pružanje potpore osnivanju novih poduzeća, povećanje broja aktivnih poduzeća i jačanje institucija koje pružaju potporu poduzetnicima kako bi se na taj način pridonijelo ravnomjernijem i uravnoteženom razvoju hrvatskih regija.

Sektor maloga gospodarstva u Republici Hrvatskoj se smanjuje, stopa otvaranja novih poduzeća niža je od one u EU. Stoga treba povećati broj subjekata maloga gospodarstva u Hrvatskoj. Kako bi se popravilo novonastalu situaciju, u razdoblju trajanja ove Strategije bit će potrebno otvaranje novih poduzeća te jačanje onih poduzetnika koji već posluju.

Potpora pružena vlasnicima malih poduzeća pomoći će u rješavanju stanja neaktivnih malih i srednjih poduzeća, tvrtki koje su registrirane, ali koje ne posluju te ne osiguravaju doprinos u proizvodnji i zaposlenosti.

Postoji potreba za poticajnim mjerama koje će utjecati na stvaranje pozitivna stava prema osnivanju novih poduzeća isticanjem pozitivne strane poduzetništva te će trebati pružiti potporu u obliku promicanja poduzetništva u sklopu edukativnoga kurikulumu, te nastavka pružanja treninga i savjetovanja od strane poduzetničkih potpornih institucija. Stoga je nužno dodatno ojačati institucije koje pružaju potporu poduzetnicima kako bi mogle kvalitetno odgovoriti potrebama i zahtjevima koji se pred njih postavljaju. Također je nužno osigurati poduzetnicima pristup kvalitetnoj i financijski povoljnoj infrastrukturi, posebno u fazi inkubacije kad počinju poslovati, ali i u fazama njihova rasta.

Poznato je kako je razvoj maloga gospodarstva nužan za razvoj regija i smanjivanje međuregionalne nejednakosti. Osnivanje novih poduzeća u Hrvatskoj omogućit će županijama u Kontinentalnoj i Jadranskoj regiji rješavanje problema nezaposlenosti i depopulacije. Poduzetnici u hrvatskom društvu imaju nizak društveni status, a stavovi prema samozaposlenosti mnogo su negativniji u Hrvatskoj nego u ostalim zemljama EU. U Hrvatskoj osnivanje poduzeća nije dovoljno prepoznato kao prilika nego kao način izlaska iz nezaposlenosti. Osnivanje poduzeća iz nužde je i jedan od razloga zatvaranja poduzeća u Hrvatskoj. Isto tako, Hrvatska tek mora dostići razine ostvarene u Europskoj uniji s obzirom na poduzetničku aktivnost žena i mladih što su također ciljne skupine u ovoj strategiji.

Broj osoba koje su sudjelovale u tečajevima o osnivanju poduzeća niži je od broja u zemljama EU, a istodobno su uvjeti koji se odnose na registriranje poduzeća i otvaranje novih poduzeća, iako u postupku pojednostavljanja, i dalje složeniji nego što bi trebali biti.

POBOLJŠANJE PODUZETNIČKIH VJEŠTINA

STRATEŠKI CILJ 4.

Pružanje potpore većem razvoju subjekata maloga gospodarstva jačanjem njihove uprave, uvođenjem i djelovanjem većeg broja visokokvalificiranih zaposlenika te pružanjem potpore cjeloživotnom učenju zaposlenih u subjektima maloga gospodarstva.

Kvalitetna uprava u subjektima maloga gospodarstva iznimno je važna za njihovu razinu konkurentnosti. U tim je poduzećima uprava odgovorna za sve ključne odluke: investicije u R&D, izobrazbu radne snage, odabir izvoznih tržišta itd.

Ni jedna međunarodna analiza (izvješće Svjetske banke „DoingBusiness“, Izvješće o globalnoj konkurentnosti WEF-a, izvješće projekta Global Entrepreneurship Monitor, izvješće SBA FactSheet) ne bavi se izravno upravljanjem poduzeća. Pretpostavke o kvaliteti uprave mogu se donijeti na osnovi informacija u tim izvješćima, ali one u najboljem slučaju pokazuju slabosti uprave u konkretnim odlukama (ulaganje u R&D) i ne mjere opću kvalitetu uprava poduzeća maloga gospodarstva.

Budući da je uprava odgovorna za odluke o svim aspektima poslovanja (od marketinga do ljudskih potencijala), ona može utjecati na sve aspekte poslovanja: ne samo na proizvodnju nego i na marketing, prodaju, inventar, kvalitetu, radne odnose i produktivnost.

Zbog lošeg upravljanja poduzeća će vrlo teško postati konkurentna čak i ako poduzeće prima druge vrste potpore, kao što je modernizacija strojeva. Uprava maloga gospodarstva stoga mora postati inovativna u svim sferama u kojima ostvaruje utjecaj.

Analiza zahtjeva za pomoć vlasnika i uprave poduzeća u malom gospodarstvu Hrvatske upozorava na postojanje znatnih teškoća sa strateškim planiranjem, procjenom investicija, upravljanjem kvalitetom te posebice marketingom.

Veći se naglasak mora staviti na postizanje kvalitete u malim i srednje velikim poduzećima. Uprava je zadužena za upravljanje kvalitetom i pružanje potpore svim aspektima poslovanja (proizvodnji, marketingu i prodaji, ljudskim potencijalima, radnim odnosima itd.).

Marketing je područje u kojem valja unaprijediti uspješnost uprave u malim poduzećima, a budući da se malim poduzećima vrlo teško probiti na nova tržišta, to će se riješiti podupiranjem marketinških inicijativa koje okupljaju poduzeća te pozitivno potiču mikro- i mala poduzeća na sudjelovanje.

Postoje i dokazi koji upozoravaju na teškoće s pružanjem potpore upravama poduzeća maloga gospodarstva kroz postojeću mrežu poduzetničkih potpornih institucija s obzirom na specifičnost i razinu potrebnih kompetencija.

Hrvatski mali gospodarstvenici neće povećati konkurentnost uz loše upravljanje. Nužno je omogućiti potporu za jačanje kvalitete uprava u poduzećima maloga gospodarstva i kako bi se postigli odgovarajući institucionalni dogovori za unapređenje vještina i kompetencija članova uprava u poduzećima maloga gospodarstva.

Za razvoj konkurentnog sektora maloga gospodarstva potrebna je dobro osposobljena, prilagodljiva radna snaga koja se može osigurati samo predanošću cjeloživotnom učenju na radnome mjestu. Bit će nužno poduprijeti izobrazbu i prekvalifikaciju radne snage u malom

gospodarstvu. Neodgovarajuća ponuda vještina koje se traže usporit će stvaranje radnih mjesta i dugoročan razvoj sektora.

**STRATEŠKI
CILJ 5.**

POBOLJŠANO POSLOVNO OKRUŽENJE

Nadgradnja ostvarenog napretka uklanjanjem administrativnih opterećenja i olakšavanjem poslovanja u Hrvatskoj.

Mali gospodarstvenici u Hrvatskoj pretjerano su opterećeni administrativnim zahtjevima i vremenom koje je potrebno za dobivanje potrebnih dokumenata i dozvola (posebice građevinskih) te registraciju i prijenos imovine.

Rješavanje stečajeva neuspješnih poduzeća i dalje je područje u kojem treba ostvariti napredak u Hrvatskoj. Potrebno je poduzeti korake da se smanji vrijeme i troškovi insolventnosti poduzeća u Hrvatskoj.

Potrebno je poboljšati prisilnu provedbu ugovora i sudsko rješavanje sporova. U Hrvatskoj je postizanje sudskih nagodbi dugotrajno i obeshrabrujuće te će trebati dodatno raditi na bržem rješavanju sporova na sudovima. U međuvremenu, veća uporaba alternativnih postupaka medijacije, kao što su oni u HOK i HGK, tužiteljima može omogućiti napredak u rješavanju trgovačkih sporova.

U mnogim će područjima mali gospodarstvenici u Hrvatskoj moći iskoristiti prednosti i potencijal jedinstvenog tržišta ako se uspiju prilagoditi standardima i normama EU te dobiti potrebne certifikate. Najnoviji dokazi pokazuju kako mnogi hrvatski mali gospodarstvenici nisu spremni natjecati se na jedinstvenom tržištu te će im biti teško ostvariti potrebne standarde i dobiti certifikate⁶⁷.

Zbog nedavno uvedenih pomaka danas se može registrirati „jednostavno privatno društvo s ograničenom odgovornošću“ u jednom danu uz minimalan trošak. Nadalje, Izmjene i dopune Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi⁶⁸ uskladile su hrvatsko zakonodavstvo s Direktivom EU o zakašnjelom plaćanju. Strategija podupire takav napredak.

Izrađuje se informacijski sustav prostornog uređenja i e-dozvola u sklopu kojeg je predviđena i baza digitalizirane prostorno-planske dokumentacije, a cilj je ubrzanje izdavanja akata u provedbi dokumenata prostornog uređenja i gradnje,

MINPO će zastupati primjenu ispitivanja za malo gospodarstvo, tzv. SME Test, primjenu načela „šutnja znači odobravanje“, daljnju provedbu regulatorne giljotine te na taj način utjecati na ostala ministarstva i agencije čije nadležnosti imaju utjecaja na malo gospodarstvo.

5.2 Pokazatelji

Ovo poglavlje dokumenta definira ciljne vrijednosti u okviru pet strateških ciljeva, zajedno s pokazateljima čije će vrijednosti pokazivati smjer i razinu napretka koji se ostvaruje na razini Strategije u razdoblju od 2013. do 2020. godine.

⁶⁷ “Procjena učinaka pristupanja Europskoj uniji na malo i srednje poduzetništvo u Republici Hrvatskoj”, projekt „Poboljšanje administrativne učinkovitosti na nacionalnoj razini”, lipanj 2012.

⁶⁸ Ibid., str. 30

**UKUPNA CILJANA
VRIJEDNOST
STRATEGIJE**

*Povećanje bruto dodane vrijednost malih i srednjih
poduzeća po zaposleniku za 40%*
(16.363 eura po zaposleniku u 2012.)

Ta će se ciljana vrijednost ostvariti ako mjere i politike koje se provode prema ovoj strategiji budu učinkovite u realizaciji strateških ciljeva.

CILJANA VRIJEDNOST STRATEŠKOG CILJA 1	POBOLJŠANJE EKONOMSKE USPJEŠNOSTI <i>Povećanje udjela sektora maloga gospodarstva u BDP-u za 10%</i>
Pokazatelj	Udio MSP-a u BDP-u (51,6% u 2010.) ⁶⁹

CILJANA VRIJEDNOST STRATEŠKOG CILJA 2	POBOLJŠAN PRISTUP FINANCIRANJU <i>Povećanje ponude financijskih sredstava za malo gospodarstvo za 40% (Ukupan plasman banaka 275 milijardi kn, od toga 109 milijardi kn (39,7%) plasirano gospodarstvu u 2010.)</i>
Pokazatelj	% povećanja udjela mikro- i malih poduzetnika u kreditnom portfelju (2010. 8% udio mikro- i malih poduzetnika u ukupnom kreditnom portfelju) % povećanje udjela ostalih financijskih instrumenata

CILJANA VRIJEDNOST STRATEŠKOG CILJA 3	PROMOCIJA PODUZETNIŠTVA <i>Povećanje broja poduzetnički aktivnih ljudi (mjereno TEA indeksom) na > 8</i>
Pokazatelj	Rast vrijednosti TEA indeksa , odnosno rast broja poduzetnički aktivnih ljudi. (TEA indeks 7,32 u 2011.) ⁷⁰

CILJANA VRIJEDNOST STRATEŠKOG CILJA 4	POBOLJŠANJE PODUZETNIČKIH VJEŠTINA <i>Unapređenje znanja i kompetencija poduzetnika te njihovih zaposlenika za 10% i rast broja znanstvenika zaposlenih u poduzetništvu za 35%</i>
Pokazatelj	% radne snage u izobrazbi (trenutačno 2,3%) % znanstvenika zaposlenih u poduzetništvu (19% u 2010.) ⁷¹

CILJANA VRIJEDNOST STRATEŠKOG CILJA 5	POBOLJŠANO POSLOVNO OKRUŽENJE <i>Podizanje Hrvatske u prvih 50 zemalja na rang-listi izvješća Svjetske banke „Doing Business“ tijekom trajanja strategije.</i>
Pokazatelj	Položaj Hrvatske na godišnjoj rang-listi prema istraživanju Svjetske banke „Doing Business“ (trenutačno 84. mjesto) ⁷²

⁶⁹ CEPOR izvješće, 2011., str. 14

⁷⁰ Total Entrepreneurial Activity indeks - TEA indeks predstavlja broj poduzetnički aktivnih ljudi (koji kombinira broj ljudi koji pokušavaju pokrenuti poduzetnički pothvat i broj ljudi koji su vlasnici ili menadžeri poduzeća mlađih od 42 mjeseca) u odnosu na 100 ispitanika između 18 i 64 godina starosti., izvor GEM „Što čini Hrvatsku nepoduzetničkom zemljom“ 2002.-2011.
<http://www.cepor.hr/publikacije.html>

⁷¹ http://erawatch.irc.ec.europa.eu/erawatch/opencms/information/country_pages/hr/country?section=ResearchFunders&subsection=BusinessEnterpriseSector

⁷² World Bank Doing Business, 2013.

5.3 Pristup realizaciji strateških ciljeva

Operacionalizacija ciljeva definiranih Strategijom temelji se na izradi akcijskih planova. U tom kontekstu Strategija razvoja poduzetništva krovni je dokument čija će se realizacija, odnosno operacionalizacija, definiranih strateških ciljeva, vremenski, financijski te organizacijski i na druge načine definirane mjere, ostvarivati, s jedne strane, provedbom postojećih programa (Poduzetnički impuls 2013., Operativni program Regionalna konkurentnost 2007. - 2013.), odnosno provedbom novih programa za programsko razdoblje 2014. – 2020. (korištenje Strukturnih fondova). To znači da će MINPO pri programiranju komponenti Operativnih programa za koje je zadužen u sklopu Strukturnih fondova u obzir uzeti ciljeve iz ove Strategije. Odbor za praćenje nadzirat će provedbu Strategije te će biti središnja točka za raspravljanje o utjecaju intervencija i mjera koje uvode druga ministarstva i agencije.

U nastavku poglavlja indikativno su prikazane mjere za provedbu strateških ciljeva definiranih ovom Strategijom u osmogodišnjem razdoblju koje će se morati opravdati procjenom utjecaja prije provedbe. Prije nego što se osvrnemo na mjere za provedbu strateških ciljeva, dvije sljedeće indikativne mjere odnose se na sve strateške ciljeve u ovoj strategiji:

- razvoj cjelovita sustava prikupljanja statističkih podataka maloga gospodarstva i daljnje usklađivanje postojeće statistike sa statističkim podacima Eurostata;
- daljnji razvoj kapaciteta Ministarstva u smislu izrade statističkih analiza, procjene utjecaja javnih politika, formuliranja politika i vrednovanja.

STRATEŠKI CILJ 1. POBOLJŠANJE EKONOMSKE USPJEŠNOSTI
Unapređenje ekonomske uspješnosti maloga gospodarstva u sektorima prerađivačkih i uslužnih djelatnosti većim ulaganjem u R&D, višim stupnjem inovacija, rastom izvoza te daljnjim razvojem poslovnih mreža i povezanosti

- Pružanje potpore poduzećima u modernizaciji postrojenja i opreme, uvođenju tehnologija, postupaka i normi te mjere za unapređenje učinkovitosti sektora proizvodnje
- Promicanje usvajanja i uporabe informacijske te komunikacijske tehnologije i potpora ulaganju u digitalnu tehnologiju u skladu s Akcijskim planom za poduzetništvo 2020. godine⁷³
- Pružanje pomoći pojedinačnim poduzećima i skupinama poduzeća u procesu internacionalizacije poslovanja
- Razvoj klastera, udruga, vrijednosnih lanaca i poslovnih mreža koje obuhvaćaju malo gospodarstvo, PPI-ja i javnih istraživačkih organizacija za jačanje konkurentnosti pojedinačnih poduzeća
- Pružanje potpore poduzećima za ulaganje u R&D i inovacije te povezivanje s visokoškolskim ustanovama i javnim istraživačkim organizacijama za jačanje konkurentnosti razvojem novih proizvoda i usluga
- Pružanje potpore poduzećima u primjeni tehničkih normi i sustava kvalitete.

STRATEŠKI CILJ 2. POBOLJŠAN PRISTUP FINANCIRANJU
Razvijanje različitih financijskih mogućnosti za subjekte maloga gospodarstva te uklanjanje financijskog jaza za malo gospodarstvo

⁷³ EK, COM (2012.), 795/2

- Povećanje ponude mikrofinanciranja i ostalih inicijativa za bolji pristup financijama za otvaranje novih poduzeća te olakšavanje problema u ranom životnom ciklusu s kojima se suočava malo gospodarstvo
- Razvijanje novih oblika financiranja za novoosnovana poduzeća i razvoj maloga gospodarstva (ulaganje temeljnoga kapitala, fondovi rizičnoga kapitala i poslovni anđeli) te pružanje potpore malom gospodarstvu za osiguravanje korištenja financijskih mogućnosti
- Pružanje potpore za jačanje kapaciteta u sektoru maloga gospodarstva za pripremanje održivih i profitabilnih investicijskih projekata te razvoj kapaciteta poduzetnika za pripremanje projekata i upravljanje projektima, posebice onima koji imaju potporu Strukturnih fondova EU i ostalih donatora.

STRATEŠKI CILJ 3. **PROMOCIJA PODUZETNIŠTVA**
Pružanje potpore osnivanju novih poduzeća, povećanje broja aktivnih poduzeća i jačanje institucija koje pružaju potporu poduzetnicima kako bi se na taj način pridonijelo ravnomjernijem i uravnoteženom razvoju hrvatskih regija

- Inicijative kojima je cilj promijeniti postojeće dominantne stavove prema poduzetništvu
- Poticanje otvaranja novih poduzeća te pružanje potpore novootvorenim poduzećima i samozaposlenima
- Jačanje izobrazbe za poduzetništvo i poduzetničke kompetencije u sklopu kurikulumata školskih i visokoškolskih ustanova te na sveučilištima i znanstvenim ustanovama
- Pобољшanje kvalitete i kvantitete usluga pružanja poslovne potpore
- Pобољшanje ponude poduzetničke infrastrukture, posebno one namijenjene poduzetnicima početnicima i onima koji se bave djelatnostima baziranim na znanju
- Stvaranje povoljnog utjecaja na ulagačku klimu i osiguranje konkurentnosti za natjecanje za strane ulagačke projekte te proaktivno privlačenje izravnih stranih ulaganja.

STRATEŠKI CILJ 4. **POBOLJŠANJE PODUZETNIČKIH VJEŠTINA**
Pružanje potpore većem razvoju subjekata maloga gospodarstva jačanjem njihove uprave, uvođenjem i djelovanjem većeg broja visokokvalificiranih zaposlenika te pružanjem potpore cjeloživotnom učenju zaposlenih u subjektima maloga gospodarstva

- Podupiranje modernizacije poslovanja kroz izobrazbu za poduzetnike u Hrvatskoj
- Potpora unapređenju strukovnih kompetencija poduzetnika i njihovih zaposlenika uključivanjem u različite oblike neformalnog obrazovanja (seminari, tečajevi i dr.) i informalnog obrazovanja
- Pružanje stručne potpore ključnim aspektima poslovnog upravljanja, kao što su inovacije, upravljanje kvalitetom i marketing
- Razvijanje novih modela pristupa i usvajanja „najbolje prakse“ upravljanja te promicanje uspješnih priča za poticanje širenja inovativnog upravljanja u sektoru maloga gospodarstva
- Potpora razvoju opće svijesti o potrebi edukacije i usavršavanja te većem usvajanju cjeloživotnog učenja u malom gospodarstvu u Hrvatskoj.

- Približavanje postupka regulatorne procjene učinaka i primjena „SME testa“ pri uvođenju novih ili izmjeni postojećih propisa
- Nastavljanje skraćivanja vremena i unapređenje uvjeta za rješavanje dugova u stečajnim postupcima da se (poštenim) poduzetnicima olakša povratak u poslovni svijet i smanji socijalna stigma neuspjeha
- Daljnje smanjivanje regulatornih opterećenja za poduzetnike, posebice kad je riječ o dobivanju svih vrsta dozvola i prijena imovine (vlasništvo nad poduzećima)
- Pokretanje inicijativa za pojednostavljivanje postupaka koji se odnose na uvoz i izvoz proizvoda
- Potpora nadležnom tijelu pri uvođenju takvih promjena (porezna rasterećenja, suzbijanje sive ekonomije i sl.) u porezni sustav koje će privući poduzetnike na otvaranje novih poduzeća i omogućiti lakše poslovanje poduzetnicima
- Potpora ministarstvima i javnim tijelima u provedbi procedura o javnoj nabavi koje malom gospodarstvu olakšavaju natjecanje za ugovore u javnom sektoru.

6.0 PRAĆENJE I VREDNOVANJE STRATEGIJE

U ovom poglavlju prvo se definira organizacija praćenja Strategije, a zatim slijedi opis postupaka za vrednovanje strategije.

6.1 Organizacija praćenja

Izrada Strategije razvoja poduzetništva 2013. - 2020. Vladi Republike Hrvatske omogućuje stjecanje srednjoročnog uvida u prirodu sektora maloga gospodarstva u Hrvatskoj i potporu koja će se pružiti u svrhu njegova jačanja. Gospodarske okolnosti mogu se brzo promijeniti, kao što se dogodilo nakon 2008. s dramatičnim posljedicama za poslovanje maloga gospodarstva. Stoga je nužno pratiti okolnosti koje određuju uspješnost maloga gospodarstva.

MINPO je odgovoran pružiti potporu poduzetništvu te pomoći malom gospodarstvu da se razvije i raste. Kao resorno ministarstvo odgovorno za promicanje poduzetništva i pružanje potpore malom gospodarstvu, MINPO je izravno odgovorno za izradu ove Strategije, kao što je opisano u dodatku ovom dokumentu. U pripremi strategije MINPO je surađivao s ostalim ministarstvima i agencijama te je obavio opsežne konzultacije s dionicima maloga gospodarstva.

Za učinkovitu provedbu Strategije neće biti potrebna samo predanost MINPO. Ostala ministarstva, agencije i tijela koja u svojoj nadležnosti utječu na malo gospodarstvo također se moraju angažirati oko provedbe i praćenja strategije kako bi ona bila uspješna.

MINPO će za praćenje provedbe Strategije razvoja poduzetništva 2013. - 2020. osnovati Odbor za praćenje koji će obuhvaćati predstavnike svih resornih ministarstava i agencija čije odluke utječu na malo gospodarstvo. Članstvo u tom odboru obuhvaćat će tijela s kojima su obavljene konzultacije u pripremanju strategije.

U Odbor za praćenje bit će uključeni predstavnici ministarstava nadležnih za pojedina područja (gospodarstvo, financije, regionalni razvoj, fondove EU, poljoprivredu, turizam, vanjske i europske

poslove, znanost i obrazovanje, socijalnu politiku i mlade, kulturu, rad i mirovinski sustav, graditeljstvo i prostorno planiranje, pravosuđe, branitelje); državnih agencija (kao što su HAMAG INVEST, Agencija za investicije i konkurentnost, Agencija za regionalni razvoj i sl.), Hrvatske gospodarske komore, Hrvatske obrtničke komore, Hrvatskog saveza zadruga, Hrvatske udruge poslodavaca, Nacionalnog vijeća za konkurentnost, Državnog zavoda za statistiku, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje te CEPOR-a i Ekonomskog instituta.

Odborom za praćenje predsjedat će ministar poduzetništva i obrta. Uloga je odbora praćenje provedbe Strategije te odobravanje izvješća o praćenju i vrednovanju.

Članovi Odbora za praćenje bit će odgovorni za sljedeće:

- provjera točnosti informacija navedenih u dokumentaciji o postupcima poduzetim tijekom provođenja strategije;
- izražavanje mišljenja članova Odbora o bitnim pitanjima koja se javljaju tijekom provedbe Strategije;
- uspostava sinergije između Strategije razvoja poduzetništva 2013. - 2020. i strategija drugih ministarstava i agencija (putem članova odbora, posebice pri revizijama strategija).

Odgovorne osobe iz MINPO-a bit će zadužene za praćenje provedbe i organizaciju vrednovanja Strategije, a članovi tima za praćenje i vrednovanje bit će iz Uprave za malo i srednje poduzetništvo i obrt u MINPO-u.

Godišnje Izvješće o praćenju provedbe podnosi se u rujnu svake godine Odboru za praćenje koji ga odobrava u listopadu iste godine.

Prikaz 6 Shema sustava za praćenje

Organizacija praćenja i vrednovanja prikazana je na slici koja slijedi.

Prikaz 7 Hodogram aktivnosti praćenja i vrednovanja

Program praćenja i vrednovanja strategije razrađen je u tablici kako slijedi:

Godina	Praćenje	Vrednovanje
2013.		Izvešće o <i>ex-ante</i> (prethodnom) vrednovanju podneseno Odboru za praćenje, odobreno u ožujku 2013. godine
2014.	IPP1.podnesen Odboru za praćenje u rujnu IPP 1.odobren u listopadu	
2015.	IPP 2.podnesen Odboru za praćenje u rujnu IPP 2.odobren u listopadu	
2016.	IPP 3.podnesen Odboru za praćenje u rujnu IPP 3.odobren u listopadu	
2017.	IPP 4.podnesen Odboru za praćenje u rujnu IPP 4.odobren u listopadu	Izvešće o <i>interim</i> (među-) vrednovanju podneseno Odboru za praćenje, odobreno u ožujku 2017. godine
2018.	IPP 5.podnesen Odboru za praćenje u rujnu IPP 5.odobren u listopadu	
2019.	IPP 6.podnesen Odboru za praćenje u rujnu IPP 6.odobren u listopadu	
2020.	IPP 7.podnesen Odboru za praćenje u rujnu IPP 7. odobren u listopadu	Izvešće o <i>ex-post</i> (naknadnom) vrednovanju podneseno Odboru za praćenje, odobreno do ožujka 2021. godine

6.2 Vrednovanje

Prethodno (ex-ante) vrednovanje provedeno je na osnovi sljedećih načela: cjelovitost; neovisnost; kredibilitet; transparentnost postupka izrade strategije; participacija ključnih dionika; korisnost rezultata vrednovanja i pravovremeno informiranje o procesu.

Evaluatori Ekonomskog instituta, Zagreb su na temelju opisane metodologije izradili 42 preporuke od kojih su 23 direktno vezane za strateški dio procesa (tzv. A preporuke). MINPO je pripremio Akcijski plan provedbe preporuka te je na taj način sustavno pristupilo postupku prihvatanja preporuka, uvrštenju poboljšanja u tekst strateškog dokumenta, kao i obrazloženom odbijanju određenih preporuka (tehničke prirode), a završna verzija dostavljena je evaluatorima Ekonomskog instituta, Zagreb 9. travnja 2013. godine.

Većina preporuka je prihvaćena, a najvažnija poboljšanja koja su na temelju vezanih preporuka uvrštena u tekst dokumenta su prema navednim preporukama sljedeća:

- preporuke koje se odnose na elaboraciju alokacija:

u poglavlju 5.3 *Pristup realizaciji strateških ciljeva* je pojašnjeno kako će se u 2013. godini provedba strategije vršiti kroz Poduzetnički impuls (čija je vrijednost objavljena) te Operativni program regionalna konkurentnost 2007.-2013. godine, čije se alokacije još uvijek dogovaraju i biti će naknadno potvrđene od strane Europske komisije. Također, naknadno će se potvrditi alokacije vezane za programski dokument za 2014.-2020. godinu.

- preporuka vezana za utvrđivanje vizije:
u poglavlju 5.0 *Ciljevi razvoja poduzetništva u Hrvatskoj 2013–2020. godine* unesen je odjeljak koji objašnjava sliku poželjne budućnosti – viziju, s napomenom kako je poglavlje već uneseno u dokument.
- preporuka vezana za provođenje javne rasprave o strateškom dokumentu:
javna rasprava, najavljena je u medijima te je provedena u razdoblju od 6. do 21. ožujka 2013. Sve zainteresirane strane očitovale su se o Nacrtu dokumenta koji je objavljen na Internet stranicama Ministarstva, a komentari i očitovanja s javne rasprave objavljeni su na web-stanici MINPO.
- preporuka vezana uz terminologiju - *strateški cilj i prioritet*:
terminologija strateški cilj i strateški prioritet je uzeta u obzir, te se u tekstu Strategije nalazi 1 opći cilj i 5 strateških ciljeva, koji su ujedno prioriteti.
- preporuka vezana uz opis vremenskog slijeda pri izradi strategije:
preporuka je provedena, a vremenski slijed izrade je prikazan u dodatku pod naslovom „*Proces izrade strategije*“.

U Završnom mišljenju evaluatori Ekonomskog instituta, Zagreb su naveli kako su u Nacrtu dokumenta od 5. travnja 2013. godine u velikoj mjeri uvaženi komentari prikupljeni od šire javnosti i članova međuresorne radne skupine te niz ključnih preporuka za unapređenje dokumenta proizišlih iz postupka prethodnog vrednovanja, što je u značajnoj mjeri doprinijelo kvaliteti strateškog dokumenta.

Nadalje evaluatori su ocijenili da su izrađivači u vrlo velikoj mjeri slijedili načela participacije i konzultacija šire javnosti. Također je navedeno poštivanje načela partnerstva aktivnim uključivanjem ključnih dionika u rad međuresorne radne skupine i organiziranjem javno-privatnog dijaloga s dionicima u 5 gradova u Hrvatskoj. Postupkom javne rasprave omogućeno je utjecanje javnosti na sadržaj strateškog dokumenta, pri čemu je građanima, poduzetnicima i civilnom društvu omogućeno komentiranje. U strateškom dokumentu uzeta su u obzir i pitanja vezana uz društvenu uključenost određenih skupina građana. Međutim, aspekti utjecaja na okoliš, prostor i regulatorni učinak nisu posebno razmatrani.

Nadalje, istaknuta je potreba provedbe **ex-post (naknadnog) vrednovanja** ove Strategije, koje je planirano u zadnjem kvartalu 2016. godine. *Ex-post* (naknadno) vrednovanje Strategije provest će se u siječnju i veljači 2021. godine, što će omogućiti da se rezultati vrednovanja uzmu u obzir pri izradi sljedeće strategije, nakon 2020. godine.